

De karakteristieke bijdrage van
Śrī Rūpa Gosvāmī

De karakteristieke bijdrage van
Śrī Rūpa Gosvāmī

Een monografie door

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Ter gelegenheid van *viraha-tithi-mahotsava*,
de goddelijke verdwijningsdag,
van Śrīla Rūpa Gosvāmī

DE KARAKTERISTIEKE BIJDRAGE VAN SRI RUPA GOSVAMI

Oorspronkelijke titel:

The Distinctive Contribution of Sri Rupa Gosvami

In het Engels vertaald uit de Hindi uitgave van “Sri Sri Bhagavata Patrika”

Jaargang 4, No. 7 & 8, September en oktober 2007

2de Uitgave 2014 Gaudiya Vedanta Publications – Delhi, India

Nederlandse titel: De karakteristieke bijdrage van Sri Rupa Gosvami

Nederlandse vertaling: 2023 Indira dasi

Foto Sri Srimad Bhaktivedanta Svami Maharaja is courtoisie van © Bhaktivedanta Book Trust International, Inc., www.Krishna.com. Gebruikt met toestemming.

Foto Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja is courtoisie van

© Subala Sakha dasa & Krsna-karunya dasa CC-BY-ND

Pro Deo Uitgever Jaya Radhe: <https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

Email: banyantree@duck.com

Vector art binnenwerk: vecteezy.com; freevectors.com

Vector art omslag: freepik.com

Drukwerk: www.pumbo.nl

Papier: HVO (houtvrij off-set) biotop

Paperback: www.boekenbestellen.nl/boek/srirupagosvami

Alle Nederlandse titels van deze auteur op één pagina:

www.boekenbestellen.nl – Zoekterm: BV Narayana Maharaja

Kosteloos Nederlandse titels in digitaal formaat (PDF): jayaradhe.nl/boeken.html;
purebhakti.com/resources/ebooks-magazines/bhakti-books/dutch

Nederlandse vertalingen van de literaire nalatenschap van Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja worden als Nederlands cultureel erfgoed geconserveerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en het World Book Archive in Vrindavan.

Gaudiya Vedanta Filosofie; Caitanya; Vaisnavisme

NUR: 718 Oosterse religies

COPYRIGHT 2023 © I.H.M. GOESEN – ENKELE RECHTEN VOORBEHOUDEN

BEHALVE WAAR ANDERS VERMELD VALT ALLEEN DE TEKST (NIET OPMAAK, FOTO'S EN KUNST) IN DIT BOEK ONDER CREATIVE COMMONS NAAMSVERMELDING-GEENAFGELEIDWERKEN 4.0 INTERNATIONALE PUBLIEKE LICENTIE

Overzicht licentie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.nl>

Opgedragen aan mijn Heilige Meester

*śrī gauḍīya vedānta-ācārya-kesari nitya-līla-praviṣṭa
oṃ viṣṇupāda aṣṭottara-śata śrī*

ŚRĪMAD BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA

GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

*de beste van de tiende generatie
nakomelingen in de bhāgavata-paramparā
van Śrī Kṛṣṇa Caitanya Mahāprabhu,
en de stichter van de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti
en zijn vertakkingen in de wereld.*

De karakteristieke bijdrage van Śrī Rūpa Gosvāmī,

Engelse uitgave

Met dank aan

Vertaling: Śrīpād B.V. Viṣṇudaivata Mahārāja

Vertaaladvies: Amala-kṛṣṇa dāsa

Betrouwbaarheidscontrole: Akhileśa dāsa, Yaśodānandana dāsa
(Yashwani Kiran Kachhua)

Redacteur: Mañjarī dāsī

Proeflezing: Vaijayantī-mālā dāsī, Bernadette, Sulatā dāsī,
Jānakī dāsī

Contributie: Kartā dāsī

Opmaak: Kṛṣṇa-kāruṇya dāsa

Het leven van Śrīla Rūpa Gosvāmī Prabhu en Śrīla Rūpa Gosvāmī's instructies voor het verkrijgen van Kṛṣṇa-bhakti-rasa

Passages uit *Śrī Utkalikā-vallarī*

CC-BY-ND © Gauḍīya Vedānta Publications

Uttama-bhakti

Vertaald uit “Śrī Gauḍīya Patrikā” Jaargang 1, No. 3, 1949

CC-BY-SA © “Rays of The Harmonist” No. 18 (Kārtika 2008)

Śrīla Rūpa Gosvāmī Kīrtanas

Engelse transliteratie en vertaling: Madhukara dāsa, Śrīvāsa dāsa,
Kundalatā dāsī

Uitgevercoördinator: Mañjarī dāsī

Inhoud

De karakteristieke bijdrage van Sri Rupa Gosvami

Mano 'bhiṣtam, de hartewens	1
Parakīya-bhāva, het gevoel van buitenechtelijke liefde	3
De specialiteit van de Gauḍīya Sampradāya	8
Bhakti-rasa, de vorm van toewijding	10
Śrīla Rūpa Gosvāmī is Śrī Rūpa Mañjarī	11
Begrijpen van het hart van Śrī Caitanya Mahāprabhu	13
Uttamā-bhakti, zuivere toegewijde dienst	15
De kenmerken van Prema-bhakti	17

Het leven van Srīla Rupa Gosvami Prabhu

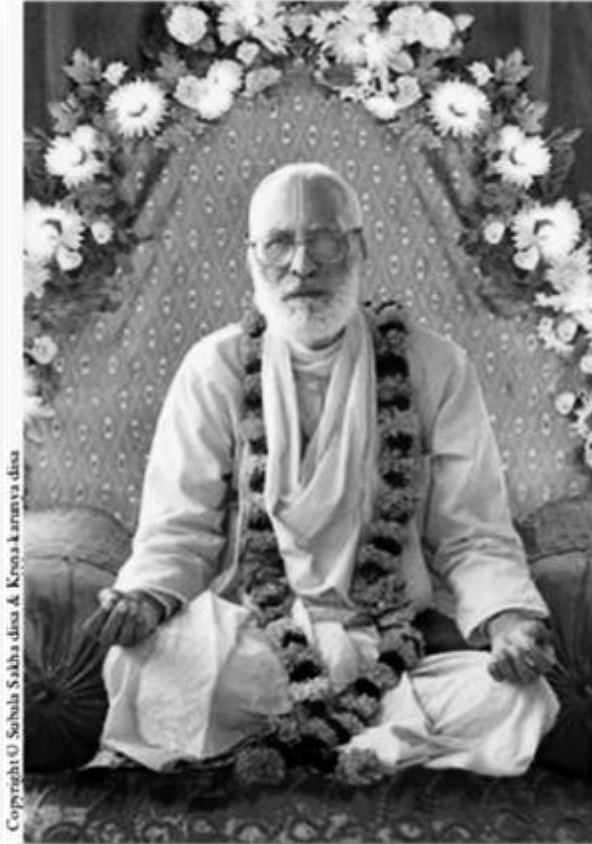
Srīla Rupa Gosvami's instructies voor Krishna-bhakti-rasa

Uttama-bhakti

Srīla Rupa Gosvami Kirtanas

Yaṅ Kali Rūpa Śarīra Na Dharata	47
Viṣaya-vāsanā-rūpa	50
Śrī Rūpa Mañjarī-pada	53
Śuniyāchi Sādhu-mukhe	56
Śrī Gāndharvā-Samprārthanāṣṭakam	58

Over de auteur

Copyright © Subala Sakha dīna & Kṛonak aranya dīna

nitya-līlā-pravista om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-pravista om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

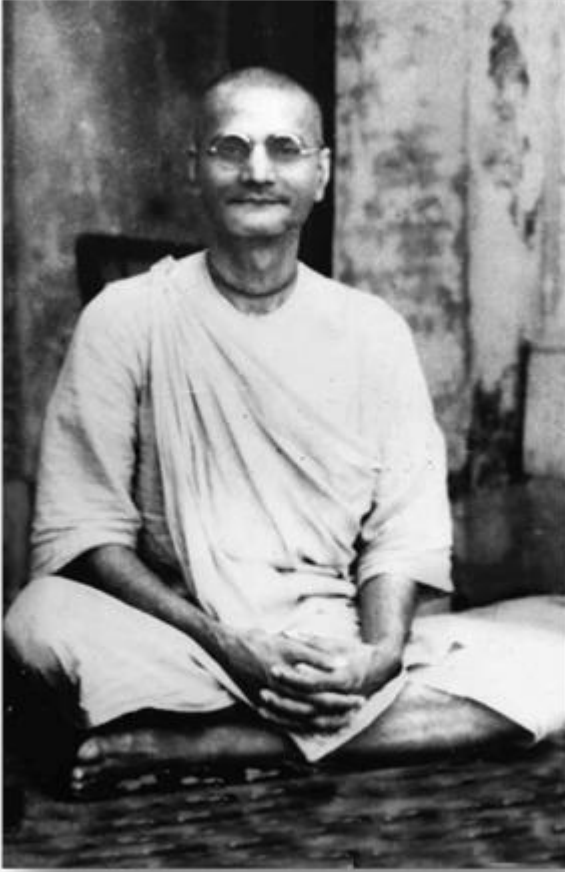
BHAKTIVEDĀNTA VĀMANA MAHĀRĀJA

nitya-līlā-pravista om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

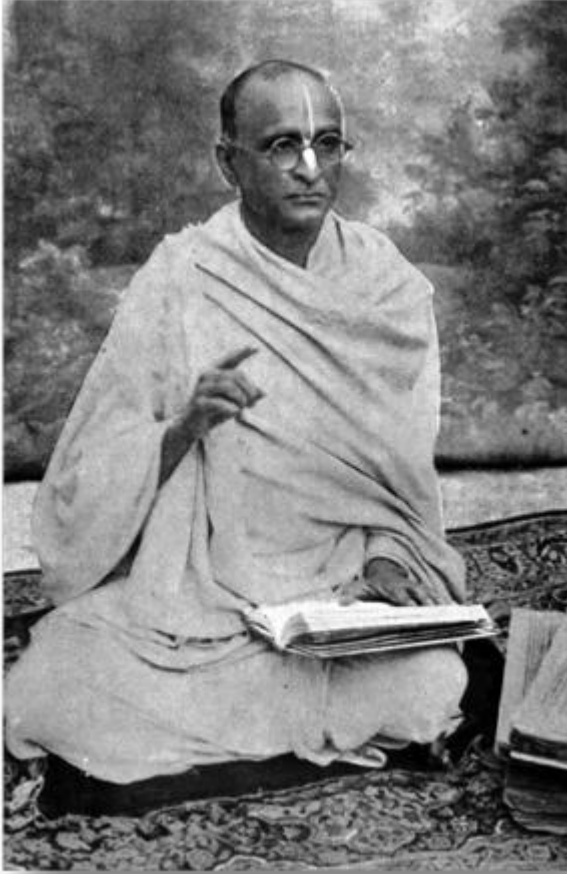
BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-līlā-pravista om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-pravista om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI SIDDHĀNTA SARASVATĪ PRABHUPĀDA

nitya-lilā-praviṣṭa parama-bhāgavat-pravara

ŚRĪ ŚRĪLA

GAURAKIŚORA DĀSA BĀBĀJĪ MAHĀRĀJA

nitya-līlā-praviṣṭa Saccidānanda

ŚRĪ ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

ŚRĪLA RŪPA GOŚVĀMĪ

De karakteristieke bijdrage van
Sri Rupa Gosvami

śrī-caitanya-mano 'bhīṣṭam
sthāpitaṁ yena bhū-tale
svayaṁ rūpaḥ kadā mahyaṁ
dadāti sva-padāntikam

Prema-bhakti-candrika¹, maṅgalācaraṇa

W ANNEER GEEFT ŚRĪLA RŪPA GOSVĀMĪ, DIE OP deze Aarde de diepste wens van Śrī Kṛṣṇa Caitanya Mahāprabhu heeft vervuld, me de toevlucht aan zijn lotusvoeten?

Mano 'bhīṣṭam, de hartewens

Wat is de diepste wens van Śrī Caitanya Mahāprabhu?

anarpīta-carīm cirāt karuṇayāvatīrṇaḥ kalau
samarpayitum unnatojjvala-rasām sva-bhakti-śriyam

¹ Een liedboek gecomponeerd door Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura.

*hariḥ puraṭa-sundara-dyuti-kadamba-sandīpitaḥ
sadā hṛdaya-kandare sphuratu vaḥ śaci-nandanah*

*Śrī Vidagdha-mādhava*² (1.2)

Mag Śrī Śacinandana Gaurahari, stralend met de luister van gesmolten goud, Zich in jouw hart manifesteren. Hij had een lange tijd die meest uitmuntende, verheven, stralend amoureuze relatie (*ujjvala-rasa*) niet meer aan de wereld geschonken en daarom is Hij genadevol neergedaald in het tijdperk van Kali³ om de rijkdom te geven van toegewijde dienst aan Hemzelf (*sva-bhakti*).

Śrī Kṛṣṇa is de bron van alle incarnaties en beschikt over zes rijkdommen⁴ en Hij is ook *rasika-śekhara*, de beste genierter van *rasa*, de zachte smaak van bovenzinnelijke relaties. Tijdens Zijn manifeste spel in deze wereld heeft Hij persoonlijk de twaalf *rasas*⁵ gegeven, zoals de relatie in amoureuze liefde

² *Śrī Vidagdha-mādhava* is een toneelstuk van Śrī Kṛṣṇa's spel in Vṛndāvana. Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft dit boek voltooid in 1454 Śakābdha (1532 AD).

³ Het huidige tijdperk van ruzie en schijnheiligheid, het IJzeren Tijdperk.

⁴ *aiśvāryasya samagrasya vīryasya yaśasaḥ śrīyaḥ
jñāna vairāgyayoś caiva śaṅṅām bhaga itiṅganā*

Viṣṇu Purāna (6.5.74)

Iemand, die volkomen beschikking heeft over de zes rijkdommen van weelde, macht, roem, schoonheid, kennis en verzaking, wordt gekend als Bhagavān.

⁵ Achter Vaikuṅṭha ligt Goloka Vṛndāvana. Alleen daar is de belichaming van alle *rasas* aanwezig. Tot de twaalf *rasas* behoren vijf hoofd *rasas*: *sānta* (neutraliteit), *dāsya* (dienaarschap), *sakhya* (vriendschap), *vātsalya* (ouderschap) en *mādhurya* (amoureuze liefde) en er

(*mādhurya-rasa*), maar Hij heeft toen die *prema* (goddelijke liefde) niet aan de levende wezens in de wereld gegeven. Daarom is in de eerste sector, of *sandhyā*, van Kali-yuga Śrī Śacī-nandana Gaurahari, de manifestatie van Śrī Kṛṣṇa, wanneer Hij is getooid met het gevoel (*bhāva*) en de uitstraling (*kānti*) van Śrī Rādhā, genadevol verschenen om de schoonheid, die we kennen als *śrī* of *śobhā*, van de meest stralende relatie in conjugale liefde, *unnatojjvala-rasa*, aan de levende wezens van de wereld te schenken.

Parakīya-bhāva, het gevoel van buitenechtelijke liefde

Unnatojjvala-rasa wijst op *parakīya-bhāva*, het gevoel van buitenechtelijke liefde (paramour), die alleen aanwezig is in het hart van Śrī Rādhikā en de *gopīs*, Haar directe expansies (*kāya-vyūha-svarūpā*). Hun extatische emoties, die *bhāvas* heten en waartoe *mādanākhyā-bhāva*⁶ en *rūḍha-bhāvas*⁷ behoren, kunnen aan een levend wezen niet worden gegeven. Het is echter wel mogelijk, dat de schoonheid – de *śrī* of *śobhā* – van hun *bhāva* kan worden gegeven. Śrī Rādhikā, de belichaming van *hlādinī-śakti*, het pleziergevend vermogen van Kṛṣṇa, is de klimrank van het liefdesverlangen, de *prema-kalpa-latā*. De *gopīs* zijn Haar bladeren en bloemen en Haar *mañjarīs* of knoppen vormen de schoonheid van hen allemaal.

zijn zeven ondergeschikte *rasas*: *hāsya* (humor), *adbhuta* (verbazing), *karuṇa* (medelijden), *raudra* (woede), *vīra* (trots), *bhayānaka* (angst) en *vibhatsa* (walging).

⁶ *Mādanākhyā-bhāva*, het hoogtepunt van onzelfzuchtige, extatische *prema*.

⁷ *Rūḍha-bhāvas*, vergevorderde extasen.

Als in een zachte bries verhogen deze *mañjarīs* de schoonheid van de klimrank nog verder. Dus de vertrouwelijke, vrouwelijke dienaressen van Śrī Rādhikā, zoals Śrī Rūpa Mañjarī en anderen, verhogen de schoonheid van Śrī Rādhikā. Śrī Kṛṣṇa is verschenen in de gedaante van Śrī Caitanya Mahāprabhu alleen om het gevoel van die *mañjarīs* – *mañjarī-bhāva* geheten – door middel van *śrī-nāma-saṅkīrtana* aan de levende wezens van de wereld te schenken.

Het diepste verlangen van Śrī Caitanya Mahāprabhu was de buitenechtelijke liefde, *parakīya-bhāva*, te prediken. Welnu, met inspiratie en de genade van Śrī Caitanya heeft Śrī Rūpa Gosvāmī Zijn hartewens in vervulling gebracht. Vóór de komst van Śrī Caitanya Mahāprabhu keken de mensen met afgrijzen naar dit hoogst stralende paramourgevoel (*unnatojjvala-parakīya-bhāva*) van Śrī Kṛṣṇa en de *gopīs*. Śrīla Rūpa Gosvāmī echter heeft met sterke schriftuurlijke argumenten aangetoond, dat de *parakīya-bhāva* tussen de heroïsche minnaar en Zijn dierbare heldinnen, de *gopīs*, de meest gunstige, zuivere en verheven relatie is. In *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi*⁸ (1.21) schrijft Śrī Rūpa Gosvāmī het volgende.

*laghutvam atra yat proktaṁ tat tu prākṛta nāyake
na kṛṣṇe rasa-niryāsa-svādārthaṁ-avatāriṇi*

⁸ *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* is een beschrijving van transcendente liefdesaffaires met metafoor, analogie en hogere sentimenten in *bhakti*. Zuivere devotie in conjugale liefde wordt kort beschreven in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* en wordt uitgebreid behandeld in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi*.

Het defect van overspelige liefde, die wordt beschreven in *rasa-sāstras* (die de toneelwetenschap⁹ uiteenzetten) is van toepassing op een wereldse held, niet op Śrī Kṛṣṇa Zelf. Hij is *sarva-avatāri*, de bron van alle incarnaties. Hij is tevens het kroonjuweel van deze incarnaties, die religie (*dharma*) en non-religie (*adharmā*) besturen. Hoe kan Śrī Kṛṣṇa, de bron van deze incarnaties, worden beïnvloed door *dharma* en *adharmā*, terwijl Zijn incarnaties niet door *dharma* en *adharmā* worden beheerst? Śrī Kṛṣṇa heeft de buitenechtelijke liefde (*upapati-bhāva*) aanvaard met het verlangen om *rasa* te proeven, de zoete smaak van bovenzinnelijke liefdesrelaties. Hij is de oorzaak der oorzaken (*sarva-kāraṇa-kāraṇa*). Hij, de oorsprong van iedereen, heeft Zelf geen externe oorzaak voor Zijn oorsprong. Hij is almachtig en Hij is het reservoir van plezier (*akhila-rasāmṛta-sindhu*). De *gopīs* zijn *ānanda-cinmaya-rasa-pratibhāvitābhis tābhir ya eva nija-rūpatayā kalābhiḥ* (Śrī *Brahma-saṁhitā* 5.37). Zij vertegenwoordigen *ānanda-cinmaya-rasa*, dat wil zeggen, de gedaanten van de *gopīs* zijn ondergedompeld in de nectar van de stralende smaak van het hoogtepunt van goddelijke liefde. Omdat ze de persoonlijke expansie en wederhelpt van Śrī Kṛṣṇa zijn, belichamen ze bovendien de functies van Zijn pleziergevend vermogen, *hlādinī-śakti*. Dus hoe kan er enig defect bestaan in dit gevoel van buitenechtelijke liefde, waarin Śrī Kṛṣṇa de held is en de *gopīs* de heldinnen zijn?

In Śrī *Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 4.15-16) staat het volgende geschreven.

⁹ Of de boeken die de *rasas* beschrijven.

*prema-rasa-niryāsa karite āsvādana
rāga-mārga bhakti loke karite pracāraṇa*

*rasika-śekhara kṛṣṇa parama-karuṇa
ei dui hetu haite icchāra udgama*

De uiterst *rasika* en genadevolle Śrī Kṛṣṇa wilde in deze wereld verschijnen om de essentie van de smaak van goddelijke liefde te proeven en om *rāga-mārga bhakti* te propageren, toegewijde dienst op het niveau van spontane aantrekkingskracht.

Śrīla Rūpa Gosvāmī citeert het volgende als bewijsmateriaal uit geschriften, zoals *Śrīmad-Bhāgavatam*, dat details weergeeft van de *parakīya-bhāva* van de *gopīs*.

(1) *tā vāryamānāḥ patibhiḥ pitṛbhir bhrāṭṛ-bandhubhiḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.29.8)

De *gopīs* lieten zich niet weerhouden, ondanks dat ze werden tegengehouden door hun echtgenoot, vader, broers en andere verwanten.

(2) *bhrātarah patayaś ca vaḥ vicinvanti ...*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.29.20)

Omdat ze jullie niet konden zien, moeten jullie moeder, vader, echtgenoot, zonen, broers en verwanten naar jullie hebben gezocht.

(3) *pati-sutānvaya-bhrāṭṛ-bāndhavān ativilaṅghya te ...*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.31.16)

O Acyuta! We zijn naar Jou toegekomen en hebben onze echtgenoot, kinderen, voorouders, broers, verwanten en de grenzen van de zeden, het fatsoen, eerbiedwaardigheid en kuisheid overschreden.

(4) *evam mad-arthojjhita-loka-veda svānām hi ...*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.32.21)

O meisjes, omwille van Mij hebben jullie wereldse verplichtingen, vedische principes en zelfs jullie dierbare verwanten achtergelaten.

(5) *na pārāye 'haṁ niravadya samyujam
sva-sādhu-kṛtyam vibhudhāyuṣāpi vaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.32.22)

O *gopīs*! Jullie hebben Me vereerd zelfs na de ketenen van het huishoudelijke leven te hebben verbroken, ondanks dat deze moeilijk te overwinnen zijn.

(6) *nāyam śriyo 'ṅga u nitānta-rateḥ prasādaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.60)

Tijdens *rasa-līlā* heeft Bhagavān Śrī Kṛṣṇa de *gopīs* genade getoond en hun verlangen vervuld door Zijn armen om hun hals te leggen. Dergelijke genade heeft zelfs Lakṣmī-devī niet gekregen, die altijd op Zijn borst verblijft.

(7-8) *āsām aho caraṇa-reṇu-juṣām ahaṁ syām
vṛndāvane kim api gulma-latauṣādhinām
yā dustyajam sva-janam ārya-pathaṁ ca hitvā
bhejur mukunda-padaviṁ śrutibhir vimṛgyām*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.61)

[Śrī Uddhava zegt,] “Ah! Ofschoon de conventies van vedische etiquetten en gebruiken met betrekking tot echtgenoot, zonen en verwanten zo moeilijk kunnen worden opgegeven, hebben deze *gopīs* ze achterwege gelaten en de liefde van Śrī Kṛṣṇa gekregen, waar zelfs de *śrutis* (vedische hymnen) naar zoeken. Om constant

het voetstof van deze *gopīs* te ontvangen wil ik hier in Vṛndāvana worden geboren als een struik, een kruipplant of een kruid.”

Deze uitspraak impliceert, dat de meisjes van Vraja over liefde beschikken, die ver verheven is boven zelfs die van Rukmiṇī-devī en andere koninginnen van Śrī Kṛṣṇa.

gopī-jana-vallabhāya-svāhā

Śrī Gopāla-tāpanī Upaniṣad (Pūrva 3)

De aanduiding *gopī-jana-vallabha*, hetgeen betekent ‘de geliefde van de *gopīs*’ en die in de *gopāla-mantra* en ander *mantras* wordt aangetroffen, is symbolisch voor de buitenechtelijke relatie, *parakīya-bhāva*.

Behalve in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* heeft Śrī Rūpa Gosvāmī het gevoel van *parakīya* van de *gopīs* ook genoemd in de toneelstukken *Vidagdha-mādhava* en *Lalitā-mādhava* en in boeken, zoals *Harṁsa-dūta* en *Dāna-keli-kaumudī*.

De specialiteit van de Gauḍīya Sampradāya

In sommige *sampradāyas* wordt alleen het spel van eeuwigdurend ontmoeten (*milana*) en vermaak (*vihāra*) aanvaard. In dat spel en vermaak wordt zelfs niet het spel aanvaard van verborgen verlangen en hunkering (*pracchanna-kāmuṅkatā*), gedeprimeerde stemming (*māna*), rendez-vous (*abhisāra*), welslagen met grote moeilijkheden (*durlabhata*) en tegenwerking (*nivāraṇa*). Wat betreft het paramourgevoel van de *gopīs* wordt door deze *sampradāyas* het doorsnee sentiment van gewone helden en heldinnen aanvaard en wordt *parakīya-bhāva* als onzedelijk gedrag beschouwd. “Dergelijke mensen,” volgens de gedachtegang van Śrī Rūpa Gosvāmī, “hebben een

kwaadaardige mentaliteit!” In het volgende vers gebruikt Śrīla Rūpa Gosvāmī het tussenvoegsel *āḥ* om een groot verdriet om deze mensen tot uitdrukking te brengen.

*āḥ kiṁ vānyad yatas tasyām idam eva mahāmuniḥ
jagau pāramahaṁsyaṁ ca saṁhitāyāṁ svayaṁ śukaḥ*

Śrī Ujjvala-nīlamanī (3.22)

Hij zegt, dat de grote wijze, Śrī Śukadeva, de glorie van de *parakīya-bhāva* van de *vraja-gopīs* met luide stem bezong in *Śrīmad-Bhāgavatam*, die ook wordt gekend als *Pāramahaṁsī-saṁhitā*¹⁰. Bhagavān Nārāyaṇa heeft deze *Paramahaṁsī-saṁhitā* eerst geopenbaard aan Brahmā, de grootvader van het universum, in de vorm van vier verzen geheten *catuḥ-ślokī* en Paramahaṁsa Śrī Vyāsadeva, de manifestatie van Nārāyaṇa Zelf, heeft dit werk gecomponeerd. Śrī Śukadeva, het kroonjuweel van de familie van *paramahaṁsas*¹¹, heeft deze *saṁhitā* luidkeels gezongen in de bijeenkomst van Mahārāja Parīkṣit. Śrī Parīkṣit was in afwachting van zijn dood in aanwezigheid van Devarṣi Nārada, Śrī Vasiṣṭha, Śrī Parāśara, Śrī Veda-vyāsa en andere grote zielen. Die grote persoonlijkheden waren spirituele meesters, kenners van de Allerhoogste Absolute Waarheid, deskundig in het proeven van de smaken van devotie en kroonjuwelen van bevrijde persoonlijkheden. Op dat specifieke moment in aanwezigheid van deze persoonlijkheden heeft Śrī Sukkadeva deze *parakīya-bhāva* bezongen in de bespreking van de *Pāramahaṁsī-saṁhitā Śrīmad-*

¹⁰ Een verhandeling, die volkomen aanvaardbaar en heilzaam is voor toegewijden, die als zwanen zijn.

¹¹ Goddelijke personen als zwanen.

Bhāgavatam. De speker, Śrī Śukadeva, en de toehoorders, waaronder Mahārāja Parīkṣit en heiligen, zoals Śrī Sūta, Śaunaka, Vidura en Maitreya Muni, waren verheven of zelfs bevrijde persoonlijkheden. Daarom kan dit gevoel van paramourliefde tussen Śrī Kṛṣṇa en de *gopīs* nooit laakbaar of infaam zijn.

Bhakti-rasa, de vorm van toewijding

De beoefening van *bhakti* – namelijk *vaidhī-bhakti* of toegewijde dienst volgens regulerende principes – was aanwezig in de Vaiṣṇava *sampradāyas*, vóór de komst van Śrīman Mahāprabhu. In die tijd echter werd door geleerden niet breed aanvaard, dat *bhakti* ook een *rasa* is en dat haar essentiële karakter bestaat uit het proeven van een transcendente relatie. Alleen Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft in zijn analytische uiteenzettingen¹² aangetoond, dat *bhakti* inherent de natuur van *śṛṅgāra-rasa* (buitenechtelijke liefde) heeft in de spontane toegewijde dienst (*rāgātmikā-bhakti*) van Vraja.

Hij heeft voorbeelden gebruikt om te laten zien, hoe *bhakti-rasa* zich manifesteert, wanneer *rati* (gehechtheid) of *sthāyī-bhāva* (permanente extase) een combinatie aangaat met extasen, zoals (1) *vibhāva* (stimulant die aantrekking tot Kṛṣṇa oproept) in de vorm van *ālambana* (ondersteunende stimulanten) en *uddīpana* (stremmende stimulanten); (2) *sāttvikā-bhāva* (existentionele extase); (3) *anubhāva* (ondergeschikte extase); (4) *sañcāri-bhāva* (kortstondige extase), enzovoort.

¹² *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* en *Śrī Ujjvala-nīlamanī*.

Bhakti-rasa omvat vijf hoofd-rasas of gevoelens van dienstverlening: (1) *sānta* (passieve adoratie); (2) *dāsyā* (dienaarschap); (3) *sakhya* (vriendschap); (4) *vātsalya* (ouderschap) en (5) *mādhurya* of *śṅgāra* (amoureuze liefde) – en zeven secundaire *bhakti-rasas*: (1) *hāsya* (comédie); (2) *adbhuta* (verbazing); (3) *raudra* (woede); (4) *vīra* (ridderlijkheid); (5) *karuṇa* (bezieling); (6) *bhayānaka* (angst) en (7) *vībhatsa* (walging). Een dergelijke illustratie van de vorm van devotie is nergens ooit eerder gezien.

Śrīla Rūpa Gosvāmī is Śrī Rūpa Mañjarī

Śrīla Rūpa Gosvāmī is Śrī Rūpa Mañjarī in het spel van Śrī Kṛṣṇa. Ze dient het Goddelijk Paar in hun spel en vermaak in de gesloten loofhutten van Vraja in de gedaante van een eeuwige dienstmaagd. Śrī Rūpa Mañjarī legt echter niet het proces uit, waarmee het gevoel een dienstmaagd te zijn wordt verkregen. In de gedaante van Śrī Rūpa Gosvāmī heeft hij echter het volgende gezegd.

*kṛṣṇaṁ smaran janaṁ cāsya
preṣṭhaṁ nija-samihitam
tat-tat-kathā-rataś cāsau
kuryād vāsaṁ vraje sadā*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.294)

“De mannelijke of vrouwelijke beoefenaar, die Śrī Kṛṣṇa herinnert en dienst verleent, dient daarbij te denken aan de *rāgātmikā*¹³ toegewijden – degenen die beschikken over gevoe-

¹³ *Rāgātmikā* – *Rāga* is de natuurlijke, diepste absorbtie in en gehechtheid aan het object van toewijding. De *kṛṣṇa-bhakti* met dergelijke

lens van *sakhya* (vriendschap), *vātsalya* (ouderlijke genegenheid) en *śṛṅgāra* (amoureuze gehechtheid) – wier dienstverlening wordt verlangd. Terwijl hij constant in Vraja woont, dient de beoefenaar het Goddelijk Paar te dienen onder leiding van dergelijke *rāgātmikā* toegewijden in zijn of haar spiritueel geperfectioneerde lichaam (*siddhā-deha*) en altijd verzonken te blijven in het ambrozijnen spel en vermaak van het Godddelijk Paar.” Alleen hiermee kan dat gewenste gevoel worden verkregen. Zonder de specifieke leiding van de *gopīs* kan die *parakīya-bhāva* niet worden verkregen.

Śrī Rūpa Gosvāmī beschikt over eigenschappen of attributen, die zich sterker onderscheiden dan zelfs die van Śrī Rūpa Mañjarī. Door het leven en de pen van Śrī Rūpa Gosvāmī heeft de wereld een groter voordeel geoogst.

*yañ kali rūpa śarīra na dharata
tañ vraja-prema-mahānidhi kuṭharika,
kon kapāṭa ughādata (1)*

*ko jānata, mādihura vṛndāvana,
ko jānata vraja-nīta
ko jānata, rādhā-mādhava-rati,
ko jānata soi prīta (4)*

*Yañ Kali Rūpa
Śrī Mādhava dāsa*

rāga wordt *rāgātmikā-bhakti* genoemd en de *bhakti*, die volgt in het voetspoor van dergelijke *rāgātmikā-bhakti* wordt *rāgānuga-bhakti* genoemd. Voorbeelden van *rāgātmikā* toegewijden zijn Śrī Rādhā (in de amoureuze *śṛṅgāra-rasa*) en Śrī Nanda-Yaśodā (in de ouderlijke *vātsalya-rasa*). In feite zijn alle inwoners van Vraja inclusief de *gopas*, *gopīs*, koeien, kalveren, dieren en vogels *rāgātmikā*.

De betekenis van dit lied is als volgt. Wie zou *parakīya-bhāva* (amoureuus gevoel) hebben geopenbaard, het middel om de grote schatkist van de liefde van Vraja te krijgen, als Rūpa Gosvāmī niet zou zijn verschenen? Wie had de bekoring van Mathurā en Vṛndāvana en de glorie van de meisjes van Vraja gekend zonder de genade van Śrīla Rūpa Gosvāmī? Wie had bovendien de gevoelens en liefde van Rādhā en Mādhava kunnen bevatten?

Begrijpen van het hart van Śrī Caitanya Mahāprabhu

Tijdens Ratha-yātrā¹⁴ declameerde Śrī Gaurahari een vers uit *Sāhitya-darpaṇa*¹⁵, waarvan alleen Svarūpa Dāmodara de betekenis kon bevatten. Śrī Rūpa Gosvāmī, die de diepste wens van Śrīman Mahāprabhu kende, heeft de vertrouwelijke betekenis van dat vers uiteengezet in een ander vers, dat hijzelf had gecomponeerd. Śrīman Mahāprabhu gaf hem hiervoor liefdevol een tik op zijn rug. Het vers uit *Sāhitya-darpaṇa* luidt als volgt.

*yaḥ kaumāra-haraḥ sa eva hi varas tā eva caitra-kṣapās
te conmīlita-mālatī-surabhayaḥ prauḍhāḥ kadambānilāḥ*

¹⁴ Festival van de Wagens van Śrī Jagannātha in Purī.

¹⁵ Letterlijk, Een Spiegel van Compositie. De naam van een verhandeling over literaire of retorische compositie door Viśvanātha Karivāja (15de eeuw n. Chr.). Zowel Rūpa Gosvāmī als Rāmānanda Rāya waren academici en als zodanig waren ze deskundig in het componeren van poëzie, die strikt in overeenstemming was met *Sāhitya-darpaṇa* en andere vedische literatuur.

*sā caivāsmi tathāpi tatra surata-vyāpāra-lilā-vidhau
revā-rodhasi vetasī-taru-tale cetaḥ samutkaṅṭhate*

*Śrī Padyāvalī*¹⁶ (386)

Dezelfde persoon, die mijn hart tijdens mijn jeugd aan de oevers van de Revā heeft gestolen, is mijn echtgenoot geworden. Dezelfde nachten van *madhu-māsa*¹⁷ zijn gearriveerd. De geur van bloeiende *mālatī* (bloemen) is ook weer aanwezig en dezelfde zachte bries beweegt zich voort met de geur van het *kadamba* bos. Ik ben ook dezelfde heldin in de uitvoering van intiem spel en toch is mijn geest zelfs hiermee niet gelukkig. Mijn geest hunkert om terug te gaan naar de oever van de Revā in de schaduw van de *kadamba* (boom) in de *vetasī* (loofhut).

Het vers van Śrīla Rūpa Gosvāmī leest als volgt.

*priyaḥ so 'yaṁ kṛṣṇaḥ saha-cari kuru-kṣetra-militas
tathāhaṁ sā rādhā tad idam ubhayoḥ saṅgama-sukham
tathāpy antaḥ-khelan-madhura-murali-pañcama-juṣe
mano me kālindī-pulina-vipināya sprhayati*

Śrī Padyāvalī (387)

O *sakhī*! Vandaag heb Ik in Kurukṣetra Mijn dierbare Śrī Kṛṣṇa ontmoet, Mijn ziel en Mijn leven. Ik ben dezelfde Rādhā en We ervaren beiden hetzelfde geluk in de ontmoeting. En toch hunkert Mijn geest naar het bos van Vṛndāvana aan de oever van de

¹⁶ Een bloemlezing van verzen gecomponeerd door Śrīla Rūpa Gosvāmī.

¹⁷ *Madhu-māsa* betekent 'een maand in de Lente'. Wordt ook Caitra genoemd, dat overeenkomt met maart-april, de eerste maand van het jaar.

Kālinḍī¹⁸, dat wordt overspoeld met de zegen van de vijfde noot van Kṛṣṇa's fluit.

De betekenis van de verzen van *Govinda-virudāvalī*¹⁹ gecomponeerd door Śrī Rūpa Gosvāmī zijn uiterst vertrouwelijk en zelfs *dīk-gaja paṇḍitas*²⁰ of sterke, machtige geleerden kunnen hun betekenis niet peilen. Deze verzen onthullen een wonderbaarlijke schakering aan ornamentatie (*alaṅkāra*) en alliteratie (*anuprāsa*).

Uttamā-bhakti, zuivere toegewijde dienst

Śrī Rūpa Gosvāmī schrijft, dat *śraddhā* (vertrouwen), de eerste stap naar zuivere toegewijde dienst (*uttama-bhakti*), leidt tot *niṣṭhā* (sterk vertrouwen), *ruci* (smaak), *āśakti* (gehechtheid), *rati* (gecondenseerde gehechtheid, ook *bhāva* geheten, een straal van de zon van *prema*) en *prema* (zuivere liefde). Het ontwikkelt zich verder in *sneha* (genegenheid), *māna* (teruggetrokken stemming), *praṇaya* (intieme liefde), *rāga* (spontane liefde), *anurāga* (sub-extatische liefde), *bhāva* (extatische liefde), *mahābhāva* (hoogste spirituele extase) en *mādana* (hoogste extase in ontmoeting).

De definitie van zuivere toegewijde dienst of *uttama-bhakti* en haar bovengenoemde achtereenvolgende ontwikkelingsstadia, zoals beschreven door Śrī Rūpa Gosvāmī in *Srī Bhakti-rasāmṛta-sinḍhu* en *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* – worden nergens

¹⁸ Yamunā Rivier.

¹⁹ Een gedetailleerde lofzang op Śrī Govinda.

²⁰ Geleerden zo sterk als de acht olifanten, die de acht kardinale punten bewaken en het universum ondersteunen.

anders aangetroffen. Zelfs geleerden van andere *sampradāyas* citeren deze definities in hun lezingen en commentaren. Een voorbeeld hiervan is Śrī Rūpa Gosvāmī's definitie van *uttama-bhakti*.

*anyābhilāṣitā-sūnyam
jñāna-karmādy-anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu-
sīlanam bhaktir uttamā*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.11)

Wanneer een onafgebroken, ambitieuze poging (*anuśīlana*) wordt ondernomen met een gevoel, dat gunstig gezind is jegens Śrī Kṛṣṇa en jegens de objecten en persoonlijkheden, die aan Hem gerelateerd zijn, en als die poging niet is vermengd met (1) gehechtheid aan kennis van eenheid van de *jīva* met de ongedifferentieerde, onpersoonlijke Brahman (*nirbheda-brahma-jñāna*²¹); en onvermengd is met (2) gehechtheid aan baatzuchtige of vruchtdragende activiteiten (*sakāma-karma*) en aan het uitvoeren van activiteiten zonder persoonlijke motivatie (*niṣkāma-karma*) en als die poging onvermengd is met (3) gehechtheid aan beroepsmatige plichten in het *varṇāśrama* stelsel²² en niet is gehecht aan de praktijk van mystieke *yoga*; en indien die poging verstoken is van verlangens naar iets anders dan Śrī Kṛṣṇa en *kr-*

²¹ *Nirbheda-brahma-jñāna* stelt, dat er geen verschil bestaat tussen de *jīva* en Brahman en dat, wanneer ontwetendheid is opgelost, het levend wezen identiek wordt met de natuur van Brahman. Op dat moment heeft de *jīva* geen afzonderlijk bestaan meer. Dergelijke misleidende kennis is ook bekend als *jīva-brahma-nikya-jñāna*.

²² Sociale en spirituele plichten gebaseerd op de vier onderverdelingen van sociale status (*varṇas*) en de ordes van spirituele cultuur (*āśramas*).

ṣṇa-bhakti, of liefdevolle dienstverlening aan Hem, wordt een dergelijke onafgebroken poging (*anusīlana*) gekend als *uttama-bhakti*.

De kenmerken van Prema-bhakti

De definitie van *sādhana* of toegewijde praktijk van Śrī Rūpa Gosvāmī is als volgt.

*kṛti-sādhyā bhavet sādhyā-
bhāvā sā sādhanābhīdhā
nitya-siddhasya bhāvasya
prākṛtyaṁ hr̥di sādhyatā*

Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.2)

Sādhana-bhakti is toegewijde dienst, die tot stand wordt gebracht door activiteiten, zoals horen en chanten, van de afgestompte materiële zintuigen. Door deze *sādhana* (praktijk) worden *bhāva-bhakti* (extatische devotie) en *prema-bhakti* (liefdevolle toewijding) verkregen. Uit deze uitspraak dient niet te worden begrepen, dat *bhakti* louter wordt verkregen door activiteiten van de zintuigen; *bhakti* is de eeuwig inherente natuur (*nitya-siddhā-svabhāva*) van de ziel, die zuiver is. *Sādhana* is de naam van het proces, waarmee die *siddhā-bhāva* of geperfectioneerde stemming van de ziel in het hart manifest wordt door middel van de activiteiten van horen (*śravaṇa*), chanten (*kīrtana*), enzovoort.

Nu volgt de definitie van *rati* (gecondenseerde gehechtheid), die hier wordt gekend als *bhāva-bhakti* (extatische toewijding), door Śrī Rūpa Gosvāmī.

*śuddha-sattva-viśeṣāt mā
prema-sūryāṁśu-sāmyabhāk*

*rucibhīś citta-māśṛṇya-
kṛd asau bhāva ucyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.3.1)

Wanneer het hart smelt door *ruci*, een intens verlangen om God te bereiken, wordt hetgeen voorheen *sādhana-bhakti* (gereguleerde toegewijde dienst) werd genoemd, nu *bhāva-bhakti* genoemd. Deze *bhāva-bhakti* is een bijzondere manifestatie van *suddha-sattva*. Het lijkt op een straal – de eerste straal – van de rijzende zon van *prema-bhakti*.

*ananya-mamatā viṣṇau
mamatā prema-saṅgatā
bhaktir ity ucyate bhīṣma-
prahlādoddhava-nāradaiḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.4.2)

Wanneer men een hecht gevoel van eigendom of bezit (*mamāta*) ontwikkelt in relatie tot Śrī Viṣṇu, of met andere woorden, wanneer men Viṣṇu en niemand anders als object van liefde beschouwt, wordt een dergelijk ontwaken *bhakti* genoemd door verheven personen, zoals Bhīṣma, Prahlāda, Uddhava en Nārada.

*sarvathā dhvaṁsa-rahitaṁ
yadhyapi dhvaṁsa-kāraṇe
yad bhāva-bandhanaṁ yūnoḥ
sa premā parikīrtitaḥ*

Śrī Ujjvala-nīlamaṇi (14.63)²³

²³ Deze definitie van *prema* uit *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* wordt door Śrī Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura geciteerd in zijn commentaar op *Śrīmad-*

*ādadānas tṛṇaṃ dantair
idaṃ yāce punaḥ punaḥ
śrīmad-krūpa-padāmbhoja
dhūliḥ syāṃ janma janmani*

Śrī Mukṭā-carita

Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī

Met een strootje tussen mijn tanden bid ik nederig keer op keer,
dat ik leven na leven een stofdeeltje mag worden op de lotusvoe-
ten van Śrī Rūpa Gosvāmī.

Het leven van
Srila Rupa Gosvami Prabhu

door Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja

SRĪLA RŪPA GOSVĀMĪ PRABHU IS EEN VAN DE Zes Gosvāmī's in *śrī gaurāṅga-līlā* en hij is Śrī Rūpa Mañjarī in *śrī vraja-līlā*. Zijn voorouders kwamen uit Karnāṭaka, Zuid-India. Om een reden, niet niet bekend is, heeft iemand uit zijn voorgeslacht zijn geboorteplaats verlaten en zich in Bengalen gevestigd. Circa 1411 Śakābda (1489 AD) is Śrī Rūpa in Moragrām (Mādhāipura) in Bengalen verschenen in het geslacht van Yajurvedi *brāhmaṇas*, nakomelingen van Bhāradvāja Ṛṣi (zoon van Bṛhaspati). De naam van zijn vader was Śrī Kumāra-deva, zijn oudere broer was Śrī Sanātana Gosvāmī en zijn jongere broer was Śrī Anupama, of Vallabha, de vader van Śrī Jiva Gosvāmī. Vanaf hun kinderjaren waren de drie broers zeer gehecht aan de lotusvoeten van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Śrī Bhagavān.

Nadat Śrī Rūpa en Śrī Sanātana in hun jeugd hun opleiding hadden voltooid, hadden ze met hun doordringende intelli-

gentie, vrijgevigheid en andere uitmuntende kwaliteiten indruk gemaakt op Hussain Shah, de koning van Bengalen (Gauḍadeśa). De koning benoemde Śrī Sanātana Gosvāmī tot Eerste Minister en Śrī Rūpa Gosvāmī als Gedeputeerd Eerste Minister. In de loop van de eerste reis van Śrī Caitanya Mahāprabhu naar Vraja in 1514 AD heeft Bhagavān de broers in het dorp Rāmakeli ontmoet. Op dat moment was Śrīman Mahāprabhu op de terugweg naar Jagannātha Purī. Na deze ontmoeting nam de behoefte om Kṛṣṇa te bereiken in Śrīla Rūpa Gosvāmī zodanig toe, dat hij zijn overheidsfunctie neerlegde en alles achterliet. Tijdens de tweede reis van Śrī Caitanya Mahāprabhu naar Vraja, toen Hij van Śrī Vṛndāvana terugkeerde naar Purī, heeft Hij Śrī Rūpa Gosvāmī in Prayāga ontmoet en heeft Zijn gezag in het hart van Zijn dierbare Rūpa geïnspireerd door een ongekende uitleg van *bhakti-rasa-tattva* voor te leggen. Deze episode wordt beschreven in *Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.136-137)*.

prabhu kahe, -śuna, rūpa, 'bhakti-rasera lakṣaṇa'
sūtra-rūpe kaḥi, vistāra nā yāya varṇana

pārāpāra-sūnya gabhīra bhakti-rasa-sindhu
tomāya cakḥāite tāra kaḥi eka 'bindu'

Śrīman Mahāprabhu zei, “O mijn dierbare Rūpa, Ik zal jou een synopsis geven van de symptomen van *bhakti-rasa*. De ambrosijnen oceaan van *bhakti-rasa* kent geen grenzen; hij is grenzeloos en onpeilbaar en daarom is het niet mogelijk om hem in zijn geheel te beschrijven. Van die oceaan geef Ik jou één druppel.”

Gedurende tien dagen in Prayāga heeft Mahāprabhu aan Śrī Rūpa een ongekende uiteenzetting van *bhakti-rasa-tattva*

voorgelegd. Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft dit in zijn werken uitgelegd, inclusief *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, *Śrī Ujjvala-nīlamanī*, *Lalitā-mādhava* en *Vidagdha-mādhava*.

Śrī Rūpa Gosvāmī is gevierd wegens zijn kwaliteiten, die verschenen uit zijn diepe liefde voor Śrī Caitanya Mahāprabhu, zoals verzaking van het gezinsleven, nederigheid en disinteresse in zintuigobjecten. Zijn leven is uitvoerig beschreven in *Śrī Caitanya-caritāmṛta*, *Bhakta-māla* en andere boeken. Śrīla Narottama Ṭhākura Mahāśaya heeft hem de gepaste titel toegekend “*śrī caitanya mano 'bhīṣṭa sthāpaka* – hij die de missie heeft gevestigd om de diepste wens van Śrī Caitanya te vervullen”. Śrīman Caitanya Mahāprabhu heeft hem twee specifieke instructies gegeven: het herstellen van de verborgen heilige plaatsen van Vraja-maṇḍala en het manifesteren van devotionele literatuur.

Van Prayāga is Śrīla Rūpa Gosvāmī naar Vṛndāvana gegaan en van daaruit is hij naar zijn huis in Bengalen teruggekeerd om zorg te dragen voor familieaangelegenheden en voor de opleiding van zijn neefje, die later bekend zou worden als Śrīla Jīva Gosvāmī. Hierna is hij naar Nīlācala (Jagannātha Purī) gegaan, waar hij zich bij Mahāprabhu heeft gevoegd.

Toen Śrīla Rūpa Gosvāmī in Bengalen was, is hij begonnen een schets op te zetten van de twee toneelstukken *Vidagdha-mādhava* en *Lalitā-mādhava*. Om zijn afgescheidenheid van Vraja te kalmeren wilde hij schrijven over het spel van Vraja en het spel van Dvārakā in één toneelstuk. Toen hij echter door Orissa reisde, verscheen in de stad Satyabhāmāpura Śrī Satyabhāmā-devī in een droom, die hem de opdracht gaf de verhalen in twee afzonderlijke toneelstukken te presenteren.

In Nīlācala heeft Mahāprabhu hem rechtstreeks dezelfde instructie gegeven. In de bijeenkomst van Zijn toegewijden daar was Śrīman Mahāprabhu verheugd om de composities te horen, die Śrī Rūpa reciteerde. Alleen *rasika* toegewijden kunnen het plezier begrijpen, dat zij ervoeren.

Mahāprabhu had Śrī Rūpa Gosvāmī met alle autoriteit geïnspireerd en nadat hij hem tot *ācārya* had benoemd, heeft hij hem naar Vṛndāvana gestuurd om Zijn diepste wens in vervulling te brengen. Daarom heeft Śrīla Narottama Ṭhākura Mahāśaya het volgende geschreven.

*śrī caitanya mano 'bhīṣṭaṁ sthāpitaṁ yena bhūtale
svayaṁ rūpaḥ kadā mahyaṁ dadāti sva-padāntikam*

Wanneer geeft Śrī Rūpa Gosvāmī, die in deze wereld de missie heeft gevestigd om de diepste wens van Śrī Caitanya Mahāprabhu te vervullen, me persoonlijk de toevlucht tot zijn voeten?

Tot de literatuur geschreven door Śrī Rūpa Gosvāmī behoren de volgende werken: *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, *Śrī Ujjvala-nīlamanī*, *Laghu-bhagavatāmṛta*, *Lalitā-mādhava*, *Vidagdha-mādhava*, *Nikuñja-rahāsyā-stava*, *Stava-mālā*, *Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇodeśa-dīpikā*, *Mathurā-māhātmya*, *Padyāvalī*, *Uddhava-sandēśa*, *Haṁsadūta*, *Dān-keli-kaumudī*, *Kṛṣṇa-janma-tīthi-vidhi*, *Prayuktākhyāt-mañjari* en *Nāṭaka-candrikā*.

Srila Rupa Gosvami's instructies

voor Krishna-bhakti-rasa

(Uit de Inleiding van *Śrī Utkalikā-vallārī* door Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja)

DEGENEN DIE LIJDEN, RIJKDOM VERLANGEN, nieuwsgierig zijn en zoeken naar kennis, kunnen de Allerhoogste Persoonlijkheid van Bhagavan vereeren, indien ze over een toereikende hoeveelheid spirituele verdienste (*sukṛti*) beschikken. Tenzij ze echter een bewustzijnsstaat bereiken, die door en door verzadigd is van de zuivere smaken van liefdevolle toewijding aan Kṛṣṇa, of *kṛṣṇa-bhakti-rasa-bhāvitā matiḥ*, kunnen ze niet de gretigheid ontwikkelen naar het geluk, dat komt met de dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa, zelfs niet met alle verdiende *sukṛti* of het vrome crediet van honderden miljoenen levens. Daarom heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī Prabhu de methode aangegeven om die gretigheid te ontwikkelen.

*tan-nāma-rūpa-caritādi-sukīrtanānu-
smṛtyoḥ krameṇa rasanā-manasī niyojya
tiṣṭhan vraje tad-anurāgi janānugāmī
kālaṁ nayed akhilam ity upadeśa-sāram*

Śrī Upadeśāmṛta (8)

Een toegewijde dient zijn tong en zijn gedachten los te maken van alle zaken, die niet aan Śrī Kṛṣṇa zijn gerelateerd, en terwijl hij in Vraja-maṇḍala woont onder leiding van personen met een diepe, spontane liefde voor Hem, dient hij zijn zintuigen voltijds bezig te houden met het herinneren en verheerlijken van de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Kṛṣṇa. Dit is de essentie van alle advies.

Dit vers maakt duidelijk, dat Śrīla Rūpa Gosvāmī de toegewijden, die gretig zijn naar *vraja-rasa*, aanbeveelt om in Śrī Vṛndāvana-dhāma te wonen. Residentie in Vraja, op welke manier dan ook, wordt door de geschriften gepredikt. Echter, zoals geadviseerd door zowel Śrīman Mahāprabhu Zelf als door die persoonlijkheid, die de diepe hartewensen van Śrī Mahāprabhu heeft gevestigd, Śrīla Rūpa Gosvāmī, is louter fysiek in Vraja aanwezig zijn niet toereikend om *viśuddha-bhakti-rasa* te krijgen, de transcendente liefdevolle relaties, die worden geproefd in de spontane dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa. Daarom heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī Prabhu in het bovengenoemde vers tevens de methode beschreven voor de manier, waarop je in Vraja dient te leven.

Men zal niet in staat zijn om *unnatojjvala-rasa-māyā pre-ma-bhakti* (zuivere liefde in de meest uitmuntende, verheven, stralend amoureuze smaak) te krijgen, die is gepraktiseerd en gepredikt door Rūpa Gosvāmī – met andere woorden, men is

niet in staat een *rūpānuga* te worden, een volgeling van Rūpa Gosvāmī – zelfs niet door degenen te volgen, die zijn gewijd aan *vaidhī-bhakti*, laat staan door degenen te volgen, die misleidende *bhajana* aanwenden om hun lustbevrediging te camoufleren, zoals eten, slapen, amusement of acquisitie, het object van eerbetoon of een beroemdheid worden. De enige manier om deze hoogst verheven *prema-bhakti* te verkrijgen is door de leiding van *rasika* geestelijk leermeesters te aanvaarden, die de metgezellen van Śrī Vrajendra-nandana volgen, die een onderdeel vormen van Zijn intieme spel in Vraja, en door constant onder deze *gurus* te praktiseren.

Daarom wordt men door louter fysieke aanwezigheid in Vraja niet als een ware Vrajavāsī gekwalificeerd. Residentie in Vraja is pas succesvol, wanneer men zijn gedachten en de gevoelens van het hart er volkomen aan wijdt om onder leiding te blijven van toegewijden, die in *vraja-rasa* verzonken zijn. Om juist dit principe te grondvesten heeft Śrīman Mahāprabhu naar Śrīla Svarūpa Dāmodara Gosvāmī verwezen als een “zuivere Vrajavāsī” zelfs al was hij nooit, zelfs geen moment, fysiek in Vraja geweest.

Hierbij moeten we aan nog een ander onderwerp denken. In het beginstadium verliest de beoefenaar zich in allerlei ongewenste gewoonten en ondeugden. Daarom is het niet gepast, dat een dergelijke neofiet zich bezighoudt met de praktijk van exclusieve contemplatie (*smaraṇam*) van het spel van Bhagavān. Door dit te doen onder voorwendsel van solitaire *bhajana* zal hij eenvoudig voeding geven aan lethargie. Śrīla Rūpa Gosvāmī is de voorganger of *ācārya* van transcendente (*aprākṛta*) *rasa*, die met persoonlijk voorbeeld heeft onderwe-

zen, hoe men deze goddelijke smaken dient te proeven. Hij heeft de methode voor de uitvoering van spontane toewijding of *rāga-bhajana* gevestigd. Het overschrijden van deze methode en trachten om zogenaamde supertoewijding aan Śrī Hari te vertonen is niets anders dan een verdorven truc. Een dergelijke poging is ongepast, onbeheerst, offensief en ongunstig en brengt de destructie van de samenleving met zich mee. We moeten alstijd denken aan de instructie van onze vererenswaardige *parama-gurudeva* Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupāda, “*kīrtana-prabhāve, smaraṇa hoibe, sekāle bhajana-nirjana sambhava* – Men moet zich bezighouden met *kīrtana*, luidkeelse verheerlijking van de naam, gedaante, kwaliteiten en het spel van Bhagavān. Deze *kīrtana* maakt, dat je automatisch aan Śrī Kṛṣṇa en Zijn attributen denkt. Dergelijke door *kīrtana* ingeleide herinnering maakt solitaire *bhajana* mogelijk.”

Daarom is het noodzakelijk, dat *sādhakas* – die een sprankje zegen willen krijgen van de dienstverlening, die intrinsiek is aan *unnatojjvala-bhakti-rasa*, de meest excellente, stralende *rasa* van amoureuze liefde, waar Śrīla Rūpa Gosvāmī naar hunkert – vrij worden van bijbedoelingen (*anyābhilāsitāśunya*) door constant met oprechte genegenheid jegens Kṛṣṇa (*anukūla kṛṣṇa-anuśilana-mayī*) de meest verheven devotie (*uttama-bhakti*) te cultiveren in gezelschap van toegenegen toegewijden met dezelfde mentaliteit.

Uttama-bhakti

Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja

DE OORSPRONKELIJKE GEDAANTE VAN BHAGAVĀN is in dit tijdperk van ruzie en hypocrisie afgedaald als Śrī Caitanya Mahāprabhu om de levende wezens te verlossen. Śrīla Rūpa Gosvāmī, die *priyā-svarūpa* is, de belichaming van alles dat Hem dierbaar is en die vooraan staat onder degenen, die de diepste wensen van Zijn hart hebben vastgesteld, heeft de symptomen van *uttama-bhakti* geopenbaard, het hoogtepunt van toegewijde dienst aan Kṛṣṇa.

*anyābhilāṣitā-śunyaṁ
jñāna-karmādyanāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu-
śīlanam bhaktir-uttamā*

Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.11)

anya-abhilāṣitā – geneigd tot zelfzuchtige bijbedoelingen; *śunyaṁ* – verstoken van; *jñāna* – kennis; *karma* – baatzuchtig werk; *ādi* - enzo voort; *anāvṛtam* – niet afgedekt; *ānukūlyena* – door ware vriendelijkheid

voor Hem; *kṛṣṇa* – Kṛṣṇa; *anu* – onafgebroken; *śīlanam* – ambitieuze poging; *bhaktir-uttamā* – de climax van *bhakti* (toegewijde dienst aan Kṛṣṇa)

De onafgebroken ambitieuze onderneming uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa en uitgevoerd uit oprechte vriendelijkheid¹ voor Hem zonder te zijn geneigd tot enige zelfzuchtige verlangens of bijbedoelingen, noch bedekt door onpersoonlijke kennis, vrucht dragend werk of enig ander emplot, wordt *uttama-bhakti* genoemd.

De *sādhaka*, die over dit vers zorgvuldig nadenkt en het bestudeert onder leiding en zorg van de volgelingen van Śrīla Rūpa Gosvāmī, zal de betekenis van *bhakti* helder begrijpen en zal dan ook de realisatie van *bhakti* krijgen.

De perfecte definitie

De uitspraak van *Śrīmad-Bhāgavatam*, “*kṛṣṇas tu bhagavān svayam* – terwijl alle andere gedaanten van God expansies van Hem zijn, is Kṛṣṇa persoonlijk de oorspronkelijke gedaante van God” wordt als omschrijving aanvaard bij ieder beraad over *sambandha-tattva*, of existentionele relaties. Op dezelfde manier moet het onderhavige vers, de definitie van *uttama-bhakti*, die we nu in ogenschouw hebben, worden aanvaard als definiërende uitspraak met betrekking tot *abhidheya-tattva*, het middel tot het doel, namelijk *kṛṣṇa-prema*.

¹ Een zachtaardige, sympathieke of gunstige instelling; het tonen van consideratie met anderen. Synoniemen zijn “genegenheid, tederheid, warmte, intimiteit, aangenaamheid, behaaglijkheid, erkentelijkheid, dankbaarheid, zachtheid, teerhartigheid” (gebaseerd op de definitie van “vriendelijk” in de Oxford Dictionary).

Men zegt, “*sā cāniyame-niyama-kāriṇī* – de feitelijke definitie van iets is datgene, dat alle andere in gezag overstijgt en daardoor wordt gezien als de meest vooraanstaande.”

Baatzuchtig werkers, speculatief filosofen, mystici, degenen die de resultaten van hun werk aan God offeren, levensgenieters, opportunistische religionisten en de leden van allerlei secten propageren hun eigen idee over *bhakti*. Dit vers, waaruit de symptomen van *bhakti* aan Kṛṣṇa kunnen worden afgeleid, heeft hun opvattingen, begrippenapparaat en conclusies geheel ondermijnd door te bewijzen, dat ze inconsistent, defect en in hoge mate misleidend zijn.

Intrinsieke symptomen en grenssymptomen

“Onafgebroken ambitieuze poging uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa en uitgevoerd uit ware vriendelijkheid voor Hem zonder zelfzuchtige bijbedoelingen en onbedekt door onpersoonlijke kennis, baatzuchtig werk of enig ander emplooi wordt gekend als *uttama-bhakti*.”

De symptomen beschreven in de tweede helft van dit vers, *ānukūlyena kṛṣṇa-anu-śīlanam*, omvatten rechtstreeks de eigen vorm van *bhakti*. Vandaar dat deze symptomen de *svarūpa-lakṣaṇa* van *bhakti* worden genoemd. De symptomen beschreven in de eerste helft van dit vers, *anya-abhilāṣitā-sunyam jñāna-karma-ādi-anāvṛtam*, markeren de grens van *bhakti*. Vandaar dat deze symptomen de *taṭastha-lakṣaṇa* van *bhakti*² worden genoemd.

² De letterlijke betekenis van de woorden *svarūpa*, *taṭastha* en *lakṣaṇa* zijn als volgt. *Sva* betekent ‘eigen’ of ‘intrinsiek’; *tūpa* betekent ‘vorm’;

Een technische analyse van de interpretatie van het stam- werkwoord *śil*

Er staat in dit vers geen werkwoord, maar de werkwoordstam *śil* in het zelfstandig naamwoord *anusīlanam* is duidelijk. Het woord *anusīlanam* wordt gevormd door de werkwoordstam *śil* te kwalificeren met het voorvoegsel *anu*. In het Sanskriet zijn tien manieren om een werkwoord te interpreteren, dat technisch *gaṇas*³ wordt genoemd. In sommige *gaṇas* - voorafgegaan door de *gaṇa* genaamd *cura-gaṇa* – wordt het stamwerkwoord *śil* geïnterpreteerd als ‘herhaaldelijke of permanente beoefening of discipline’ (*abhyāsa*). Door deze interpretatie wordt *śil* begrepen als een proces met vooruitgang of betrokkenheid (*pravṛtti*) als wezenlijke kenmerken. In de andere *gaṇas* – voorafgegaan door de *gaṇa* genaamd *bhvā-gaṇa* – daarentegen wordt dezelfde werkwoordstam geïnterpreteerd als ‘diepe stilte of concentratie van gedachten, of intentionele contemplatie van een bepaald object’ (*samādhi*). Door deze interpretatie wordt *śil* opgevat als terugtrekking of onbetrokkenheid (*nivṛtti*) als wezenlijke kenmerken.

Actieve pogingen en emotionele wezensstaten

De expressie van *bhakti* wordt zowel door actieve pogingen (*ceṣṭā*) als door emotionele wezensstaten (*bhāva*) bereikt. De

taṭa betekent ‘grens’; *stha* betekent ‘gesitueerd op’ en *lakṣaṇa* betekent ‘symptoom’ of ‘symptomen’.

³ “Een reeks stammen of woorden, die dezelfde regel volgen en worden genoemd naar het eerste woord van de reeks” – Monier Williams Sanskrit Dictionary.

werkwoordstam *śil* heeft betrekking op beide kenmerken van *bhakti*.⁴

Actieve betrokkenheden en actieve terugtrekkingen

Verder, het actieve aspect zelf van *anusīlanam* omwille van Śrī Kṛṣṇa wordt tot uitdrukking gebracht door lichaam, geest en woord. Al deze expressievormen worden altijd gezien in beide vormen, zowel betrokkenheid (*pravṛtti-rūpa*) als terugtrekking (*nivṛtti-rūpa*).

Betrokkenheid door middel van lichaam, geest en woord in de negen belangrijkste onderdelen van *bhakti*, waaruit haar hele vorm bestaat, is *kṛṣṇa-anusīlanam* in de vorm van een actieve betrokkenheid (*pravṛtti-ātmaka-ceṣṭā*). Aan de andere kant is resoluut afzien van overtredingen tegen Kṛṣṇa's heilige naam of tegen het proces van dienstverlening aan Kṛṣṇa *kṛṣṇa-anusīlanam* in de vorm van een actieve terugtrekking (*nivṛtti-ātmaka-ceṣṭā*).

Onophoudelijk en zonder belemmering

Het voorvoegsel *anu* kan betekenen 'volgen', 'vergezellen', 'herhaaldelijk', of 'onafgebroken'. In Śrī *Harināmāmṛta-vyākaraṇa* geeft Śrī Jiva Gosvāmī commentaar op het gebruik

⁴ In de voorgaande sectie valt op te merken, dat *abhyāsa* kan worden beschouwd als actie en dat *samādhi* kan worden beschouwd als een emotionele wezensstaat.

van het voorvoegsel *anu* in de context van *kṛṣṇa-pravacanīya* (cf. Pāṇini's *karma-pravacanīya*⁵).

lakṣaṇa-vīpse-ittham-
bhūteṣvabhir-bhāge paripratī
'anu' reṣu sahārthe ca
hīne tūpaś-ca kathyat

Śrī Harināmāmṛta-vyākaraṇa (4.107)

De kenmerken, die worden herhaald in ieder van de voorvoegsels *pari*, *prati* en delen van *abhi* [vooral 'naar' en 'verscheidene' of 'de een na de ander'] worden ook ingesloten in *anu*. Maar er moet worden toegevoegd, dat *anu* ook 'begeleiding' en 'inferieureit' uitroept, zoals het voorvoegsel *upa*.

Het voorvoegsel *anu* wordt in dit vers samen met de werkwoordstam *śīl* gebruikt om 'onafgebroken en naarstig moeite doen' over te brengen. Met andere woorden, de naarstige pogingen (*śīlanam*), die in deze definitie van *uttama-bhakti* worden besproken, moeten onafgebroken en zonder belemmering zijn. Bovendien moeten die onafgebroken naarstige pogingen uitsluitend voor Śrī Kṛṣṇa worden uitgevoerd. Wanneer *anu-śīlanam* in beide aspecten, namelijk actieve pogingen en emotionele wezensstaten, uitsluitend zijn bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa, maakt het onderdeel uit van *bhakti*. Vandaar *kṛṣṇa-anu-śīlanam*.

⁵ "Een naam voor bepaalde voorzetsels van deeltjes, die niet worden verbonden door een werkwoord maar over het algemeen een zelfstandig naamwoord besturen (hetzij separaat of door een combinatie te formeren)" – Monier Williams Sanskrit Dictionary.

Defecte definities

Plezierige, actieve bezigheden, die uitsluitend zijn bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa, zijn immers *bhakti*. Het is logisch, dat onafgebroken ambitieuze ondernemingen (*ānusīlanam*) onmiddellijk plezierig moeten zijn voor de persoon, voor wie ze bedoeld zijn. Het ziet er dus naar uit, dat we de definitie van *bhakti* in de uitdrukking *kṛṣṇānusīlanam* zelf hebben ontdekt.⁶

Dit symptoom van *bhakti* is echter besmet met twee defecten (*doṣa*). In sommige opzichten reiken ze te ver (*kativyāpti-doṣa*) en in andere opzichten reiken ze niet ver genoeg (*avyāpti-doṣa*). De symptomen, die niet zijn besmet met de defecten van ontoereikendheid (*avyāpti*), overmatige extensie, of inconsistentie zijn de correct verkregen symptomen van *bhakti*.

Overmatige extensie

Indien *bhakti* uitsluitend zou worden gedefinieerd als *kṛṣṇānusīlanam* (onafgebroken, ambitieuze onderneming uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa), zou het dienen om zelfs boosaardige demonen, zoals de uiterst angstaanjagende worstelaars van Kāṁsa, Cāṇūra en Muṣṭika, als toegewijden te omschrijven. Hier zijn de symptomen van *bhakti* te breed omschreven. Met andere woorden, *ativyāpti-doṣa* is verschenen.

⁶ De definitie, die hier wordt besproken, betreft ‘onafgebroken, naarstige poging uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa’ met de implicatie, dat een dergelijke ‘onafgebroken naarstige poging de persoon, voor wie het is bedoeld, onmiddellijk moet bevredigen.’

Toen Śrī Kṛṣṇa bij binnenkomst in de koninklijke arena van Kāṁsa de uitdagende woorden van Cāṇūra en Muṣṭika hoorde, verrees in Hem het plezier van heldenmoed (*vīra-rasa*). Als een strijder klappen krijgt van zijn tegenstander, raakt hij opgewonden. Dus toen Kṛṣṇa herhaaldelijk klappen kreeg van Cāṇūra en Muṣṭika, die constant bezig waren Hem aan te vallen, ervoer Kṛṣṇa van nature het geluk, dat voortvloeit uit heldenmoed. Moeten we dan Cāṇūra en Muṣṭika beschouwen als *bhaktas*? Aangezien hun pogingen waren bedoeld om Śrī Kṛṣṇa te vermoorden en helemaal niet waren bedoeld voor Zijn plezier, zal niemand ooit de conclusie trekken, dat deze demonen *bhaktas* waren.

Ontoereikendheid

Omgekeerd, als we *bhakti* eenvoudig definiëren als Śrī Kṛṣṇa een plezier doen, zou dat impliceren, dat iemand, die Kṛṣṇa enig ongenoegen bezorgt, geen *bhakta* is en dat zijn acties geen uitingen van *bhakti* zijn.

Toen Moeder Yaśodā bijvoorbeeld kleine Kṛṣṇa borstvoeding gaf, begon de melk op het vuur over te koken. Ze zette Śrī Kṛṣṇa tot Zijn grote ongenoegen meteen van haar schoot af en rende naar de keuken om de melk te redden. Kṛṣṇa werd zo kwaad, dat Hij op Zijn lippen beet en een kleipot met yoghurt, die daar stond, kapot gooide. Hij was zo ontzettend ongelukkig, omdat Hij moest afzien van de melk van Zijn moeder, dat Hij in tranen uitbarstte.

Toen Moeder Yaśodā Śrī Kṛṣṇa de volle bevrediging van haar melk ontzegde, was Hij niet in het minst met haar ingenomen. Dus in dit geval voorkomt de definitie van *bhakti* als

kṛṣṇānuśīlanam alleen, dat deze acties worden ingesloten. Met andere woorden, *avyāpti-doṣa* is verschenen.

Moeder Yaśodā is de presiderende godin van smetteloze *prema-bhakti* in *vātsalya-rasa* (ouderlijke liefde voor God). Al haar ondernemingen zijn omwille van dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa. In dit spel had ze bij zichzelf gedacht, “Mijn borstvoeding alleen kan Kṛṣṇa niet volkomen voeden, maar de melk op het vuur, die nu staat over te koken, kan Zijn leven beschermen!” Ofschoon Moeder Yaśodā de koningin van Vraja was en altijd werd omringd door een onbeperkt aantal dienaars en dienstmeisjes, ging ze zelf de beste koeien melken en ging hun uitstekende melk koken. Daarna ging ze de beste boter voor Kṛṣṇa karnen.

“Ook al doe ik Kṛṣṇa even een ongenoegen,” dacht ze, “moet ik toch deze melk voor Hem sparen.” Gedachten als deze maakten, dat haar *prema-bhakti* tot exceptionele hoogten reikte en daardoor al haar acties zou doordringen. Haar acties kunnen nooit iets anders zijn dan *bhakti*.

Ware vriendelijkheid jegens Hem

Het woord *ānukūlyena* behoedt de definitie van *bhakti* tegen de gebreken van onder-extentie (*avyāpti-doṣa*) en over-extentie (*ativyāpti-doṣa*). In de instrumentele aanduiding⁷

⁷ De instrumentele aanduiding wordt in het Sanskrit uitgedrukt met de verbuiging *ena* en in het Engels met de voorzetsels ‘door middel van’ of ‘met’. Bijvoorbeeld, in de zinsneden ‘rechtstreeks waargenomen door middel van het eigen oog’ of ‘rechtstreeks waargenomen met het eigen oog’ wordt het zelfstandig naamwoord ‘oog’ gebruikt in de instrumentele aanduiding.

wordt het bijvoeglijk naamwoord *anukūla* (vriendelijk, aardig) *ānukūlyena* (door middel van vriendelijkheid). Iemand, die ernaar streeft om *kṛṣṇānuśīlanam* uit te voeren – onafgebroken, naarstige pogingen uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa – moet eerst *ānukūla*, oprecht vriendelijk jegens Hem worden. Het moet zijn enige ambitie zijn om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen en tevreden te stellen en hij moet zelfs het geringste spoor van vijandigheid (*pratikūlatā*) uit zijn hart verbannen. Zelfs als iemands *kṛṣṇānuśīlanam* tijdelijk volkomen gunstig voor Śrī Kṛṣṇa schijnt te zijn en niet volkomen verstoken is van iedere onderliggende tegenstand en hunkering naar persoonlijke bevrediging, is het geen *bhakti*. Hoewel pogingen op zeker moment de vererenswaardige Godheid een plezier kunnen doen, kan de vrucht van *bhakti*, namelijk overstijgende liefde voor God (*prema*), niet worden verschaft, indien er enige persoonlijke, zelfzuchtige, of enig andere motivatie of bijbedoeling meespeelt behalve God een plezier te doen. In plaats daarvan zal het resultaat eenvoudig overeenkomen met de onderliggende motivaties.

“Śrīla Gurudeva een plezier doen houdt me in leven”

Veel discipelen van onze Śrīla Gurudeva, *jagad-guru paramārādhya*tama Śrī Śrīla Prabhupāda [Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura] hadden hun lichaam, geest, woorden en rijkdom gegeven om te assisteren in de vervulling van zijn diepste hartewens. Ofschoon hij enorm verguld was met hun dienstverlening, of *anuśīlana*, hebben we meegemaakt, dat sommigen van hen, zelfs nadat ze hem op deze manier zoveel jaren hadden gediend, bereid waren hem te verlaten, hun eigen

guru (*guru-tyāga*), en dat anderen *guru-bhoga* hebben ontwikkeld, de neiging hem te exploiteren. Dat wil zeggen, in plaats van het ideaal en karakter van onze Śrī Gurupāda-padma trachten eigen te maken, die onafgebroken zielsgelukkig was in *bhajana*, hebben ze eenvoudig zijn externe activiteiten geïmiteerd en zich brutaalweg als *guru* gekleed. Niet eens het eerste stadium van *bhakti* had zich in hun hart gemanifesteerd.

Als we nadenken over de oorzaak hiervan, zullen we zien, dat ze in hun dienstverlening aan hem hebben nagelaten de houding te handhaven van “Śrīla Gurudeva zal tevreden zijn door mijn dienst te aanvaarden. Hem een plezier doen houdt me in leven.” Omdat ze hem hebben gediend met allerlei bijbedoelingen en niet uitsluitend in de hoop hem een plezier te doen, zijn ze bedrogen uitgekomen bij het verkrijgen van de belangrijkste vrucht van dienstverlening aan een *sādhu* en hebben in plaats daarvan datgene bereikt, dat ze in het geheim hadden verlangd. Als iemands bedoeling oprecht is en *bhakti* verschijnt in zijn hart, zullen alle symptomen zich in hem manifesteren, die in de geschriften worden beschreven en alle hunkeringen en aspiraties, die zijn tegengesteld aan *bhakti*, zullen geleidelijk afnemen.

Symptomen identiek met Bhakti

In ons onderzoek hebben we tot nu toe gezien, dat het gebruik van het zelfstandig naamwoord *anuśīlanam* (onafgebroken, naarstige pogingen) verre van onbeduidend is. Het is daarom zeker, dat we niet kunnen aannemen, dat het bijvoeglijk naamwoord *ānukūlya* van zichzelf *bhakti* in toereikende

mate kan definiëren. We hebben gezien, dat enerzijds onafgebroken, naarstige poging uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa (*kṛṣṇānuśīlanam*) zich niet kwalificeert als *bhakti*, als het niet vrij is van vijandigheid; en anderzijds kan het met recht *bhakti* worden genoemd, zelfs indien *kṛṣṇānuśīlanam* Kṛṣṇa geen plezier doet, maar wanneer het wel vrij is van vijandigheid. Vandaar dat Śrī Kṛṣṇa eenvoudig een plezier doen niet altijd *bhakti* is, maar dat *kṛṣṇānuśīlanam*, dat verstoken is van vijandigheid, zeker wel *bhakti* is.

Verder, zonder de toeschietelijkheid van actieve pogingen en emotionele staten in de betrokkenheid bij *ānuśīlanam*, is louter afwezigheid van vijandigheid geen *bhakti*. Bijvoorbeeld, potten en andere inerte objecten koesteren geen vijandigheid jegens Śrī Kṛṣṇa, maar vanwege hun onwetendheid kunnen ze geen actieve pogingen ondernemen omwille van Śrī Kṛṣṇa, noch enige emotie voor Hem tot uitdrukking brengen. Daarom drukken de twee termen *ānukūlyena* en *kṛṣṇānuśīlanam* tesamen zowaar de intrinsieke symptomen van *bhakti* uit.

In de geschriften wordt het volgende gezegd.

*tad-abhinnatve sati tad-bhodakaivam
svarūpa-lakṣaṇam*

Datgene dat identiek blijft met een object, terwijl het de oorzaak vormt voor het verschijnen van inzicht erin, wordt de *svarūpa-lakṣaṇa* (intrinsiek symptoom) van het object genoemd.

De samengevoegde term *ānukūlyena kṛṣṇānuśīlanam* – de buitengewone aard van de onafgebroken, naarstige poging uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa begiftigd met de karakte-

ristiek van vriendelijkheid jegens Hem (*ānukūlya*) – laat ons de betekenis van *kṛṣṇa-bhakti* begrijpen. Tegelijkertijd is *ānukūlyena kṛṣṇānuśīlanam* werkelijk identiek met *kṛṣṇa-bhakti* zelf. Daarom is *ānukūlyena kṛṣṇānuśīlanam* de *svarūpa-lakṣaṇa* (intrinsiek symptoom) van *kṛṣṇa-bhakti*.

Symptomen separaat van Bhakti

Nu gaan we kijken naar de twee grenssymptomen.

*tad-bhinnatve sati tad-bhodakatvaṁ
taṭastha-lakṣaṇam*

Datgene, dat onderscheiden blijft van een object, terwijl het de oorzaak vormt voor het verschijnen van inzicht erin, wordt genoemd *taṭastha-lakṣaṇa* (grenssymptoom) van het object.

In de eerste helft van het vers – *anyābhilāṣitā-sūnyam jñāna-karmādyanāvṛtam* – beschrijven de termen *anya-abhilāṣitā* en *jñāna-karma-ādi uttama-bhakti* door middel van hun distinctie ervan. Daarom zijn ze de *taṭastha-lakṣaṇa* (grenssymptomen) van *uttama-bhakti*.

Niet geneigd tot zelfzuchtige motieven of bijbedoelingen

Het doel van de zinsnede *anya-abhilāṣitā-sūnyam* is te onthullen, dat men – terwijl men constant op zoek is naar Śrī Kṛṣṇa's geluk – uitsluitend de wens moet hebben om *bhakti* te krijgen zonder een enkele zelfzuchtige bijbedoeling te koesteren, zoals de aspiratie om hemelse of lichamelijke genoegens te verwerven.

Het is veelbetekenend, dat de term *anyābhilāṣitā* is gebruikt in plaats van *anyābhilāṣa*. Terwijl de gebeden van

sommige toegewijden zich van tijd tot tijd in de vorm van *anyābhilāṣa* kunnen bevinden, met andere woorden, gemotiveerd door een ander verlangen dan het geluk van Śrī Kṛṣṇa, zijn ze desondanks niet geneigd deze andere verlangens (*anyābhilāṣitā*) te voeden.

Om dit punt te illustreren kunnen we een voorbeeld in overweging nemen. Śrī Yudhiṣṭhira Mahārāja verlangde er naar de keizer van de wereld te worden om Śrī Kṛṣṇa te dienen. Met dit doel smeekte hij Śrī Kṛṣṇa met zijn verzoek de Rājasūya-yajña⁸ uit te voeren. Zijn schijnbare verlangen om keizer te zijn was eigenlijk alleen *anyābhilāṣa*, maar het was in feite verstoken van *anyābhilāṣitā*. Zijn motivatie was eenvoudig om over de nodige rijkdom te beschikken om Śrī Kṛṣṇa te dienen op een manier, die Gods positie paste. Met andere woorden, zijn aspiratie om soevereiniteit over de wereld te hebben werd niet gemotiveerd door een verlangen om persoonlijk macht te krijgen.

Het woord *anyābhilāṣitā* is samengesteld uit het zelfstandig naamwoord *anyābhilāṣa* (zelfzuchtig, verkapt motief) en het achtervoegsel *ṇin*, dat ‘voeden’ betekent. Dus de aard van het voeden van zelfzuchtige, verkapte motieven wordt *anyābhilāṣitā* genoemd.

Bovendien, als een *suddha-bhakta* wordt geconfronteerd met een dreigende ramp, kan hij tot Śrī Bhagavān bidden om

⁸ De Rājasūya-yajña mag alleen worden uitgevoerd door een koning en een toekomstig keizer, die reeds de hele wereld heeft onderworpen, hetzij met geweld, hetzij met toestemming, en die zijn verovering heeft geformaliseerd met de specifieke methode uiteengezet in *sāstra*.

hem te redden. Hoewel zijn gebed de schijn kan hebben van *anyābhilāṣa*, zal het hem niet in zijn *bhakti* belemmeren.

Niet overschaduwd

Onafgebroken moeite doen in de vorm van actieve pogingen en emotionele wezensstaten uitsluitend bedoeld voor Śrī Kṛṣṇa en tot stand gebracht uit oprechte vriendelijkheid jegens Hem zonder te worden overschaduwd door kennis (*jñāna*) of vruchtdragend werk (*karma*) is in feite *uttama-bhakti*.

In deze context verwijst *jñāna* naar de zoektocht naar onpersoonlijk Brahman, *karma* verwijst naar dagelijkse rituelen (*nitya-karma*) en rituelen voor specifieke gelegenheden (*nai-mittika-karma*), zoals uiteengezet in de *smṛti-śāstras*, en *ādi* (letterlijk ‘enzovoort’) verwijst naar zinloze vormen van verzaking (*phalgu-vairāgya*), mystieke *yoga* (*aṣṭāṅga-yoga*), *abhyāsa-yoga*, zoals uiteengezet in *saṅkhya-śāstra* (de geschriften handelend over empirische opsomming van universele elementen), enzovoort.

Alle bovengenoemde disciplines dienen door de *sādhaka* te worden afgewezen, omdat ze zijn toewijding overschaduwen en omdat hun doel er niet in het minst op is gericht om Bhagavān gelukkig te maken. Met deze disciplines kan de *sādhaka* een paar bovennatuurlijke vermogens ontwikkelen, die allemaal lijnrecht in tegenstelling staan tot de zoektocht naar het geluk van Śrī Kṛṣṇa. Aangezien deze vormen van *jñāna* en *karma* de toewijding in hoge mate overschaduwen, zijn ze achterwege gelaten.

Het woord *anāvṛtam*, dat ‘niet overschaduwd’ betekent, is gebruikt met betrekking tot *jñāna* en *karma* in plaats van *sun-*

ya, dat ‘zonder’ betekent. Het belang hiervan is, dat bepaalde vormen van zowel *jñāna* als *karma* integrale onderdelen van *bhakti* vormen. Hoogst zuivere *jñāna* is in *bhakti* aanwezig als de zoektocht naar de vererenswaardige godheid en als kennis van de realiteit van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, *bhagavat-tattva-jñāna*. En hetgeen *karma* (letterlijk actie) lijkt te zijn is in *bhakti* aanwezig als dienstverlening aan Bhagavān, zoals Zijn tempel schoonmaken, koken voor Hem, enzovoort. Deze activiteiten worden in feite in de negen onderdelen van *bhakti* ingesloten; ze betreffen geen werelds *karma*. Was de zinsnede *jñāna-karma-ādi-śunya* gebruikt geworden, hetgeen betekent zonder *jñāna* en *karma* enzovoort, zou de voorheen genoemde *viśuddha-bhakti-tattva-jñāna* (kennis van de realiteit van de hoogst zuivere *bhakti*) evenals de dienst aan Bhagavān ook achterwege zijn gelaten, zelfs al overschaduwden deze vormen van *jñāna* en *karma bhakti* geenszins. Zij voeden *bhakti* juist op een onontbeerlijke wijze.

De hoogste perfectie van Bhakti

In onze evaluatie van de term *kṛṣṇānuśīlanam* moeten we zeker ook *anuśīlanam* insluiten voor Śrī Kṛṣṇa in al Zijn andere gedaanten, zoals Rāma en Nṛsiṃha. In het licht van dit begrip zou het niettemin zeer excellent zijn, indien Śrīla Rūpa Gosvāmī, de oorspronkelijke en meest eerbiedigde *guru-pāda-padma* van de Gauḍīya Vaiṣṇava’s, een of andere indirecte suggestie van het uiterste hoogtepunt van *uttama-bhakti* binnen zijn volmaakt afgeleide definitie had achtergelaten; het hoogtepunt, dat wordt waargenomen in de meest verheven stadia van de *bhājana* van Gauḍīya Vaiṣṇava’s.

Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī was een eminente metgezel van Śrīla Rūpa Gosvāmī. Door hun diepe intimiteit wist hij, wat zich in het hart van Śrīla Rūpa Gosvāmī afspeelde en heeft daarom geschreven “*anukūlye sarvendriye kṛṣṇānuṣīlana*” in zijn vertaling van dit vers. Hij heeft de woorden *sarva-indriya*, ‘met alle zintuigen’, gebruikt om te wijzen op het hoogste stadium van *bhakti*. Dat wil zeggen, dat het voor niemand mogelijk is behalve voor de *vraja-gopīs*, die zich in *madhura-rasa*, amoureuze liefde voor God, bevinden, om met al hun zintuigen *kṛṣṇānuṣīlanam* uit te voeren. Het is zelfs niet mogelijk voor degenen in *vātsalya-rasa*, ouderlijke liefde voor God, om *kṛṣṇānuṣīlanam* in hoogste perfectie met al hun zintuigen uit te voeren.

De vrucht van Bhakti

Horen, chanten, herinneren enzovoort omvatten de hele vorm van *uttama-bhakti*. Als een *sādhaka* zijn *sādhana-bhakti* uitvoert met de enige intentie om Śrī Bhagavān gelukkig te maken, zal hij *kṛṣṇa-prema*, de vrucht van zijn *sādhana*, heel snel en met gemak verkrijgen. Daarna maakt hij geleidelijk vooruitgang in de achtereenvolgende stadia van *prema*. Daarom wordt *Śrīmad-Bhāgavatam* (6.3.22) gezegd,

bhakti-yoga bhagavati tan-nāma-grahaṇādibhiḥ

Toegewijde dienst, te beginnen met het chanten van de heilige naam van God, is het hoogste religieuze principe voor het levend wezen in de menselijke samenleving.⁹

⁹ Vertaling door Śrīla A.C. Bhaktivedānta Svāmī Prabhupāda, © Bhaktivedānta Book Trust.

Ofschoon het hier toereikend was geweest eenvoudig *bhakti-yoga* te schrijven, is het woord *bhagavati* ingesloten om over te brengen, dat de activiteiten van *bhakti*, zoals chanten en herinneren, alleen *bhakti-yoga* heten, wanneer ze uitsluitend voor het plezier van Śrī Bhagavān worden uitgevoerd. Alleen deze *bhakti-yoga* kan *prema* schenken. Als de activiteiten van *bhakti*, zoals chanten en herinneren, met een ander doel worden uitgevoerd dan Śrī Bhagavān een plezier te doen, kunnen ze geen *bhakti-yoga* worden genoemd en zullen ze nimmer de vrucht dragen van *kṛṣṇa-prema*.

[In het Engels] Vertaald uit:
Śrī Gauḍīya Patrikā, Jaargang 1, No. 3, 1949
CC-BY-SA *Rays of The Harmonist*, No. 18
(Kārtika 2008)

Srila Rupa Goswami Kirtanas

Yañ Kali Rūpa Śarīra Na Dharata

Śrī Mādhava dāsa

*yañ kali rūpa śarīra na dharata
tañ vraja-prema, mahānidhi kuṭharika,
kon kapāṭa ughāḍata (1)*

***yañ**—als; **kali**—het tijdperk van ruzie; **rūpa**—Śrīla Rūpa Gosvāmī; **śarīra**—lichaam; **na**—niet; **dharata**—zou hebben verondersteld; **tañ**—dan; **vraja-prema**—de liefde van Vraja; **mahānidhi**—grote schat; **kuṭharika**—pakhuis; **kon**—wie; **kapāṭa**—de deuren; **ughāḍata**—zouden zijn geopend.

Wie zou de poorten naar de grote schatkamer van *vraja-prema* hebben geopend, als Śrīla Rūpa Gosvāmī in dit tijdperk van Kali niet zou zijn verschenen?

*nīra-kṣīra-hamsana, pāna-vidhāyana,
kon pṛthak kari pāyata
ko saba tyaji', bhaji' vṛndāvana,
ko saba grantha viracita (2)*

* In Bengaalse poëzie wordt af en toe een extra klinker aan een woord toegevoegd om aan het metrum tegemoet te komen. In de woord-voor-woord verklaring van deze liederen wordt deze extra klinker niet vet maar in standaard afgedrukt om de lezer het eigenlijke woord in het Bengaals te laten zien.

nira—water; **ksīra**—melk; **hamsana**—zwaan; **pāna**—drinken; **vidhāyana**—voor; **kon**—wie; **pr̥thak kari**—scheidt; **pāyata**—zou in staat zijn geweest; **ko**—wie; **saba**—alles; **tyaji**—achtergelaten; **bhaji**—vereerd; **vṛndāvana**—Vṛndāvana; **ko**—wie; **saba**—alle; **grantha**—geschriften; **viracita**—zou hebben geschreven.

Wie [anders dan Śrīla Rūpa Gosvāmī] zou de essentie van de geschriften kunnen uitlichten op dezelfde manier, als waarop een zwaan het water van de melk scheidt? Wie had alles kunnen achterlaten om *bhajana* in Vṛndāvana uit te voeren? Wie had dergelijke geschriften kunnen schrijven?

*jab pitu vana-phula, phalata nānāvidha,
manorāji aravinda
so madhurkara binu, pāna kon jānata,
vidyamāna kari bandha (3)*

jab—wanneer; **pitu**—geel; **vana-phula**—bosbloemen; **phalata**—bloeien; **nānāvidha**—verscheidene soorten; **manorāji**—geest vervoerend; **aravinda**—lotus; **so**—dat; **madhurkara**—honingbij; **binu**—zonder; **pāna**—drinken; **kon**—wie; **jānata**—zou hebben verstaan; **vidyamāna**—aanwezig; **kari bandha**—opgesloten.

Hij was een honingbij temidden van verscheidene soorten bloeiende gele bosbloemen en geest vervoerende lotussen. Wie had de kunst verstaan om de aanwezige nectar opgesloten in [die bloemen] te drinken?

*ko jānata, mathurā-vṛndāvana,
ko jānata vraja-nīta
ko jānata, rādhā-mādhava-rati,
ko jānata soi prīta (4)*

ko—wie; **jānata**—had kunnen weten; **mathurā vṛndāvana**—Mathurā en Vṛndāvana; **ko**—wie; **jānata**—had kunnen weten; **vraja-nīta**—complexiteiten van Vraja; **ko**—wie; **jānata**—had kunnen weten; **rādhā-mādhava-rati**—de wederzijdse liefdevolle gehechtheid van Śrī Rādhā en Mādhava; **ko**—wie; **jānata**—had kunnen weten; **soi**—die; **prīta**—liefde.

Wie had de glorie van Mathurā en Vṛndāvana geweten? Wie had de complexiteiten van Vraja kunnen peilen? Wie had de *rati* tussen Śrī Rādhā en Śrī Mādhava kunnen begrijpen? Wie had die liefde gekend?

*jākara-caraṇa-prasāde sakala jana,
gāi gāowāi sukha pāota
caraṇa-kamale, śaraṇāgata mādho,
tava mahimā ura lāgata (5)*

jākara—wiens; **caraṇa**—voeten; **prasade**—door genade; **sakala**—alle; **jana**—zielen; **gāi**—zing; **gāowāi**—laat [anderen] zingen; **sukha**—plezier; **pāota**—bereikt; **caraṇa-kamale**—aan de lotusvoeten; **śaraṇāgata**—overgegeven; **mādho**—Mādhava dāsa; **tava**—uw; **mahimā**—glorie; **ura**—beste, onbeperkt; **lāgata**—bevat.

Door de genade van zijn lotusvoeten kunnen alle zielen [over de glorie van de liefde van Śrī Śrī Rādhā-Mādhava] zingen en anderen inspireren te zingen, waarmee ze waar plezier verkrijgen. [O Śrīla Rūpa Gosvāmī] mag deze Mādhava dāsa, die zich aan jouw lotusvoeten heeft overgegeven, jouw onbeperkte glorie bevatten.

Viṣaya-vāsanā-rūpa

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura

*viṣaya-vāsanā-rūpa cittera vikāra
āmāra hṛdaye bhoga kare anibāra (1)*

viṣaya—zintuigobjecten; **vāsanā**—verlangen; **rūpa**—in de vorm van; **cittera**—van bewustzijn; **vikāra**—perversie; **āmāra**—mijn; **hṛdaye**—in hart; **bhoga kare**—geniet; **anibāra**—constant.

Mijn verlangen naar zintuigobjecten is een perversie van het bewustzijn, dat mijn hart voortdurend dwingt om [te willen] genieten.

*katô je jatana āmi kôrilāma hāya
nā gelô vikāra-buddhi śeṣe prāṇa jāya (2)*

katô—hoeveel; **je**—zo; **jatana**—moeite; **āmi**—ik; **kôrilāma**—gemaakt; **hāya**—alas!; **nā**—niet; **gelô**—weg; **vikāra**—verdorven; **buddhi**—intelligentie; **śeṣe**—op het eind; **prāṇa**—leven; **jāya**—gaat.

Oh, hoeveel moeite heb ik gedaan, maar mijn verdorvenheid is niet verdwenen. Op het eind zal in plaats daarvan mijn leven verdwijnen!

*e ghora vikāra more kôrilô asthira
śānti nā pāilô sthāna, antara adhīrā (3)*

e—dit; **ghora**—angstwekkende; **vikāra**—perversie; **more**—aan mij; **kôrilô asthira**—verontrust; **śānti**—vrede; **nā**—niet; **pāilô**—vindt; **sthāna**—plaats; **antara**—hart; **adhīrā**—onrustig.

Deze angstwekkende perversie heeft me verontrust. Omdat mijn hart onrustig is, vindt vrede er geen plaats.

*śrī rūpa gosvāmī more kṛpā bitariyā
uddhāribe kabe yukta-vairāgya arpiyā (4)*

śrī rūpa gosvāmī—Śrīla Rūpa Gosvāmī; **more**—aan mij; **kṛpā**—genade; **bitariyā**—verspreid; **uddhāribe**—hij zal verlossen; **kabe**—wanneer; **jukta-vairāgya**—verzaking die alle gunstige elementen in toegewijde dienst samenvoegt; **arpiyā**—heeft geïnvesteerd.

Wanneer zal Śrīla Rūpa Gosvāmī me zijn genade schenken en me verlossen door *yukta-vairāgya* in me te investeren?

*kabe sanātana more chādāye viṣaya
nityānande samarpibe hōiyā sadaya (5)*

kabe—wanneer; **sanātana**—Śrīla Sanātana Gosvāmī; **more**—aan mij; **chādāye**—heeft laten afzien; **viṣaya**—zintuiglijke bevrediging; **nityānande**—aan Nityānanda Prabhu; **samarpibe**—hij zal aanbieden; **hōiyā**—is geworden; **sadaya**—mededogend.

Wanneer zal Śrīla Sanātana Gosvāmī me uit zijn grote mededogen laten afzien van zintuiglijke bevrediging en me dan opdragen aan Śrī Nityānanda Prabhu?

*śrī jīva gosvāmī kabe siddhānta-salile
nibhāibe tarkānala, citta jāhe jvale (6)*

śrī jīva gosvāmī—Śrīla Jīva Gosvāmī; **kabe**—wanneer; **siddhānta**—samenvattende waarheid; **salile**—met water; **nibhāibe**—hij zal doven;

tarka—argumenten; **anala**—vuur; **citta**—het hart; **jāhe**—waarmee; **jvale**—brandt.

Wanneer zal Śrīla Jīva Gosvāmī met het water van samenvattende conclusies het vuur doven van valse argumenten, die mijn hart verbranden?

*śrī caitanya-nāma śune udibe pulaka
rādhā-kṛṣṇāmrta-pāne hōibô aśoka (7)*

śrī caitanya-nāma—de naam van Śrī Caitanya; **śune**—te hebben gehoord; **udibe**—zal verschijnen; **pulaka**—kippevel; **rādhā-kṛṣṇa**—Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa; **āmrta**—nectar; **pāne**—gedronken; **hōibô**—ik zal worden; **aśoka**—vrij van verdriet.

Wanneer ik de naam “Śrī Caitanya” hoor, zal het op dat moment extatisch kippevel in mijn lichaam veroorzaken. Door de nectar te drinken van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa zal ik worden bevrijd van alle verdriet.

*kāṅgālera sukāṅgāla durjana e-jana
vaiṣṇava-caraṇāśraya jāce akiñcana (8)*

kāṅgālera—van de verdorven; **sukāṅgāla**—meest verdorven; **durjana**—zondig; **e**—deze; **jana**—persoon; **vaiṣṇava**—Vaiṣṇava’s; **caraṇa**—voeten; **āśraya**—toevlucht; **jāce**—smeekt; **akiñcana**—noodlijdende persoon.

Deze zondige persoon is het meest verdorven van alle verdorvenen. Deze noodlijdende ziel smeekt om de toevlucht aan de lotusvoeten van de Vaiṣṇava’s.

Haar lotusvoeten zijn de schatkamer van *rasa*, het bereik van mijn verlangens en de conclusie van de Veda's. Haar lotusvoeten zijn het doel van mijn geloften en soberheden, het object van mijn recitatie van *mantra* en het doel van al mijn religieuze activiteiten.

anukūla ha'be vidhi, se-pade haibe siddhi,
nirakhiba e dui nayane
se rūpa-mādhuri-rāśi, prāṇa-kuvalaya-śaśi,
praphullita ha'be niśi-dine (3)

anukūla—gunstig; **habe**—zal worden; **vidhi**—voorzienigheid; **se**—die; **pade**—voeten; **hōibe**—het zal zijn; **siddhi**—bereikt; **nirakhibô**—ik zal zien; **e**—deze; **dui**—twee; **nayane**—met ogen; **se**—dat; **rūpa**—schoonheid; **mādhuri**—zoet; **rāśi**—overvloedig; **prāṇa**—hart; **kuvalaya**—een 's nachts bloeiende blauwe lotus; **śaśi**—de maan; **praphullita habe**—hij zal bloeien; **niśi-dine**—dag en nacht.

Wanneer de voorzienigheid gunstig gestemd raakt, zal ik de lotusvoeten van Śrī Rūpa Mañjarī krijgen en ze met deze twee ogen aanschouwen. De overvloedige, zoete schoonheid van de lotusvoeten van Śrī Rūpa Mañjarī zullen schijnen als de maan op de blauwe lotus van mijn hart en maken, dat hij zowel overdag als 's nachts in vreugde gaat bloeien.

tuwā adarśana-ahi, garale jāralô dehi,
cira-dina tāpita jivana
hā hā prabhu karô dayā, dehô more pada-chāyā,
narottama lôilô śaraṇa (4)

tuwā—jouw; **adarśana**—uit het gezichtsveld; **ahi**—slang; **garale**—met vergif; **jāralô**—aangetast; **dehi**—lichaam; **cira-dina**—resterende dagen;

tāpita—brandend; **jivana**—leven; **hā hā**—alas!; **prabhu**—O meester; **karô dayā**—geef genade; **dehô**—geef; **more**—aan mij; **pada**—voeten; **châyā**—schaduw; **narottama**—Narottama dāsa; **lôilô**—nam; **śaraṇa**—toevlucht.

Jouw afwezigheid uit mijn gezichtsveld lijkt op een slang, die mijn lichaam met vergif heeft aangetast. De resterende dagen van mijn leven zullen passeren in het brandende vuur van afgescheidenheid. Alas, O Śrīla Rūpa Gosvāmī, wees genadig en geef me de schaduw van jouw lotusvoeten. Daar neemt Narottama zijn toevlucht.

Śuniyāchi Sādhu-mukhe

Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura

*śuniyāchi sādhu-mukhe bōle sarva-jana
śrī rūpa-kṛpāya mile jugala-caraṇa (1)*

śuniyāchi—ik heb gehoord; **sādhu**—heilig persoon; **mukhe**—van de lippen; **bōle**—ze zeggen; **sarva**—alle; **jana**—personen; **śrī rūpa**—Śrī Rūpa Gosvāmī; **kṛpāya**—door de genade; **mile**—men krijgt; **julala**—het Goddelijk Paar; **caraṇa**—voeten.

Ik heb van de lippen van *sādhus* gehoord – dat zeggen ze allemaal – dat men door de genade van Śrī Rūpa de lotusvoeten van het Goddelijk Paar kan krijgen.

*hā! ha! prabhu sanātana gaura-parivāra
sabe mili' vāñchā-pūrṇa karahô āmāra (2)*

hā! hā!—alas; **prabhu sanātana**—O Sanātana Prabhu; **gaura-parivāra**—O persoonlijke metgezellen van Gaurāṅga; **sabe**—jullie allemaal; **mili'**—zijn verenigd; **vāñchā**—verlangens; **pūrṇa karahô**—vervul; **āmāra**—mijn.

O Sanātana Prabhu! O persoonlijke metgezellen van Gau-rāṅga! Vervullen jullie samen alsjeblieft mijn verlangens.

*śrī rūpera kṛpā jenô āmā-prati haya
se-pada āśraya jā'ra, sei mahāśaya (3)*

śrī rūpera—van Śrī Rūpa; **krpā**—genade; **jenô**—mag; **āmā**—mij; **prati**—naar; **haya**—zijn; **se**—die; **pada**—voeten; **āśraya**—toevlucht; **jā'ra**—wiens; **sei**—hij; **mahāśaya**—een grote persoonlijkheid.

Mag de genade van Śrī Rūpa me toevallen. Een ieder, die toevlucht neemt van Śrī Rūpa's lotusvoeten, is een grote persoonlijkheid.

*prabhu lokanātha kabe saṅge lôiyā jā'be
śrī rūpera-pāda-padme more samarpibe (4)*

prabhu—meester; **lokanātha**—Śrī Lokanātha Gosvāmī; **kabe**—wanneer; **saṅge**—met; **lôiyā**—heeft genomen; **jā'be**—hij zal gaan; **śrī rūpera**—Śrī Rūpa's; **pāda-padme**—aan lotusvoeten; **more**—aan mij; **samarpibe**—hij zal offeren.

Wanneer zal mijn meester, Śrī Lokanātha Gosvāmī, me meenemen en me aan de lotusvoeten van Śrī Rūpa offeren?

*henô ki hôibe mora—narma-sakhī-gaṇe
anugata narottame kôribe śāsane (5)*

henô—dergelijk; **ki**—[geeft een vraag aan]; **hôibe**—zal zijn; **mora**—mijn; **narma-sakhī-gaṇe**—de *priyanarma-sakhīs*; **anugata**—volgeling; **narottame**—aan Narottama; **kôribe śāsane**—ze zullen instructie geven, discipline.

Zal een dergelijke bestemming ooit de mijne zijn, dat de *narma-sakhīs* met hun instructies van Narottama hun trouwe volgeling maken?

Śrī Gāndharvā-Samprārthanāṣṭakam

Śrīla Rūpa Gosvāmī

*vṛndāvane viharator iha keli-kuñje
matta-dvipa pravara -kautuka-vibhrameṇa
sandarśayasva yuvayor vadanāravinda
dvandvaṁ vidhehi mayī devī! kṛpām prasīda (1)*

vṛndāvane—in Vṛndāvana; **viharatoḥ**—van de twee genieters van amoureuus spel; **iha**—hier; **keli-kuñje**—in de loofhutten van plezier; **matta**—gek geworden, bedwelmd; **dvipa**—olifanten; **pravara**—groot; **kautuka**—heerlijk; **vibhrameṇa**—met spel en vermaak; **sandarśayasva**—openbaar alsjeblijft, toon aan; **yuvayoḥ**—van Jullie tweeën; **vadana-aravinda**—lotusgezichten; **dvandvaṁ**—paar; **vidhehi**—geef alsjeblijft; **mayī**—aan mij; **devī**—O Koningin; **kṛpām**—genade; **prasīda**—wees tevreden, heb genade.

In de loofhutten van plezier in Śrī Vṛndāvana amuseren Jij en Śrī Kṛṣṇa Zich constant met amoureuus spel en vermaak geboeid als twee bedwelmdde olifanten. O Devī, wees met mij tevreden en geef me genadevol de *darśana* van Jullie twee lotusgezichten.

*hā devī! kāku-bhara-gadgadayādyā vācā
yāce nīpatya bhuvī daṇḍavad udbhutārtiḥ
asya prasādam abudhasya janasya kṛtvā
gāndharvike! nija-gaṇe gaṇanāṁ vidhehi (2)*

hā—O; **devī**—Koningin; **kāku**—een stem vol wanhoop; **bhara**—zwaar; **gadgadayā**—gebroken, stokkend; **adya**—enzovoort; **vācā**—woorden,

spraak; **jāce**—ik smEEK; **nīpatya**—te zijn gevallen; **bhuvi**—op de grond; **daṇḍavat**—als een stok; **udbhaṭa-ārṭih**—in groot verdriet; **asya**—deze; **prasādam**—genade; **abudhasya**—dwaas; **janasya**—van deze persoon; **kṛtvā**—heeft gedaan; **gāndharvike**—O Godin; **nija**—Jouw eigen; **gaṇa**—in de groep; **gaṇanām**—beschouw, reken; **vidhehi**—maak alsjeblijft.

O Devī Gāndharvikā, in groot verdriet val ik als een stok op de grond en smEEK Jou met gebroken stem vol wanhoop en bid aan Jouw lotusvoeten: wees deze dwaas alsjeblijft genadig en beschouw me als één van Jouzelf.

*śyāme! ramā-ramaṇa-sundaratā-variṣṭha-
saundarya-mohita-samasta-jagaj-janasya
śyāmasya vāma-bhuja-baddha-tanuṁ kadāhaṁ
tvām indirā-virala-rūpa-bharāṁ bhajāmi? (3)*

śyāme—O Śyāmā; **ramā**—de Geluksgodin, Lakṣmī-devī; **ramaṇa**—echtgenoot; **sundaratā**—schoonheid; **variṣṭha**—superexcellent; **saundarya**—schoonheid; **mohita**—betoverd; **samasta**—gehele; **jagat**—wereld; **janasya**—van de mensen; **śyāmasya**—van Śyāma; **vāma**—linker; **bhuja**—arm; **baddha**—gebonden; **tanuṁ**—lichaam; **kadā**—wanneer; **ahaṁ**—ik; **tvām**—aan Jou; **indirā**—de Geluksgodin, Lakṣmī-devī; **virala**—zeldzaam, uniek; **rūpa**—schoonheid; **bharāṁ**—overvloedig; **bhajāmi**—ik vereer.

O Śyāmā, de hele wereld wordt betoverd door de schoonheid van Lakṣmī-Nārāyaṇa, maar de schoonheid van Jou, die wordt omarmd door de linker arm van Śyāma, is superexcellent. Wanneer vereer ik Jou, wier unieke schoonheid zelfs voor Lakṣmī-devī zeldzaam is?

*tvām pracchadena mudīrac-chavinā pidhāya
mañjira-mukta-caraṇām ca vidhāya devī!
kuñje vrajendra-tanayena virājamāne
naktam kadā pramuditām abhisārayiṣye? (4)*

tvām—Jij; **pracchadena**—met een bedekking; **mudīrat**—wolk; **chavinā**—gekleurd; **pidhāya**—heeft bedekt; **mañjira**—enkelbellen; **mukta**—geopend; **caraṇām**—voeten; **ca**—en; **vidhāya**—zo hebben gedaan; **devī**—O Koningin; **kuñje**—in een loofhut; **vrajendra-tanayena**—met de zoon van de koning van Vraja; **virājamāne**—overvloedig; **naktam**—’s nachts; **kadā**—wanneer; **pramuditām**—verrukt; **abhisārayiṣye**—ik leid naar de ontmoeting.

O Devī, wanneer ga ik Jou bedekken met een gewaad in de kleur van een regenwolk, verwijder de enkelbellen van Jouw enkels en leid Jou in opperste verrukking naar een prachtige *kuñja* voor een nachtelijk rendez-vous met Śrī Nandanandana?

*kuñje prasūna-kula-kalpita-keli-talpe
samviṣṭayor madhura-narma-vilāsa-bhājoḥ
loka-trayābharanayoś caraṇāmbujāni
samvāhayiṣyati kadā yuvayor jano ‘yam? (5)*

kuñje—in een loofhut; **prasūna**—bloemen; **kula**—meervouden; **kalpita**—samengesteld, gemaakt van; **keli-talpe**—op een bed van plezier; **samviṣṭayoḥ**—van jou die diep is verzonken; **madhura**—zoet; **narma**—grappen maken; **vilāsa**—spel; **bhājoḥ**—van de twee die genieten; **loka-traya**—drie werelden; **ābharanayoḥ**—van de ornamenten; **caraṇāmbujāni**—lotusvoeten; **samvāhayiṣyati**—ik zal masseren; **kadā**—wanneer; **yuvayoḥ**—van Jullie tweeën; **janah**—persoon; **ayam**—deze.

Jullie zijn alletwee in een *kuñja* op een bed van plezier gemaakt van allerlei soorten bloemen diep verzonken in het genot van zoet spel en vermaak. Oh, wanneer zal deze persoon [op dat moment] Jullie lotusvoeten masseren, die de ornamenten zijn van de drie werelden?

*tvat-kuṇḍa-rodhasi vilāsa-parīrameṇa
svedāmbu-cumbi-vadanāmburuha-śriyau vām
vṛndāvaneśvari! kudā taru-mūla-bhājau
saṁvījayāmi camarī-caya-cāmareṇa? (6)*

tvat—Jouw; **kuṇḍa**—vijver; **rodhasi**—aan de oever; **vilāsa**—amoureuus spel; **parīrameṇa**—door inspanning; **sveda**—transpiratie; **ambu**—druppels water; **cumbi**—kussen; **vadana**—gezichten; **ambu-ruha**—als lotus (lett. groeiend op water); **śriyau**—schoonheid; **vām**—van Jullie tweeën; **vṛndāvaneśvari**—O koningin van Vṛndāvana; **kadā**—wanneer; **taru**—boom; **mūla**—basis; **bhājau**—gesitueerd; **saṁvījayāmi**—ik zal koelte toewaaien; **camarī**—yakstaart; **caya**—verzameling; **cāmareṇa**—met een waaiër.

O Vṛndāvaneśvarī, vanwege de inspanningen van Jullie liefdesspel aan de oever van Jouw vijver strelen druppels transpiratie het lotusgezicht van Jou en Jouw geliefde. Wanneer zal ik Jullie lichaam met een *cāmara* afkoelen, wanneer Jullie samen in de schaduw van een boom zitten [te rusten]?

*līnām nikuñja-kuhare bhavatīm mukunde
citraiva sūcitavatī rucirākṣi! nāham
bhugnām bhruvaṁ na racayeti mṛṣā-rusām tvām
agre vrajendra-tanayasya kadā nu nneṣye? (7)*

linām—verborgen; **nikuñja**—geheime loofhut; **kuhare**—in een grot; **bhavatīm**—Jij; **mukunde**—aan Mukunda; **citra**—Citra Sakhī; **eva**—inderdaad; **sūcitavati**—degene die erop wees; **rucira-akṣi**—O schoonheid met mooie ogen; **na**—niet; **aham**—ik; **bhugnām**—met bocht; **bhruvanām**—wenkbrauwen; **na**—niet; **racaya**—doe; **itī**—dus; **mṛṣā**—foutief; **ruṣām**—boos; **tvām**—aan Jou; **agre**—voor; **vrajendra-tanayasya**—van de zoon van de koning van Vraja; **kadā**—wanneer; **nu**—[geeft nadruk aan het voorgaande woord]; **neṣye**—ik zal kalmeren.

“O Rādhikā met Jouw mooie ogen, Citra Sakhī was het, niet ik, die Mukunda heeft ingelicht over Jouw geheime plek in de *kuñja*! Frons niet Jouw wenkbrauwen in onterechte woede op mij.” Wanneer zal ik Jou op die manier geruststellen in aanwezigheid van Vrajendra-nandana?

*vāg-yuddha-keli-kutuke vraja-rāja-sūnuṁ
jītvonmadām adhika-darpa-vikāsi-jalpām
phullābhir ālibhir analpam udīryamāṇa-
stotrām kadā nu bhavatīm avalokayeṣye? (8)*

vāg—woorden; **yuddha**—strijd; **keli**—spel; **kutuke**—in een guitige stemming; **vraja-rāja-sūnuṁ**—de zoon van de koning van Vraja; **jītvā**—te hebben verslagen; **unmadām**—bedwelmd; **adhika**—buitengewoon; **darpa**—trots; **vikāsi**—uitbreidend; **jalpām**—spraak; **phullābhiḥ**—bloeiend; **ālibhiḥ**—door de vriendinnen; **an-alpam**—niet een beetje, groots; **udīryamāṇa**—gesproken; **stotrām**—lofprijzing; **kadā**—wanneer; **nu**—[benadrukt het voorgaande woord]; **bhavatīm**—aan Jou; **avalokayeṣye**—ik zal aanschouwen.

Wanneer Je in een guitige bui Vrajendra-nandana in een woordenstrijd verslaat, word Je buitengewoon blij. Je juicht in de trots van Jouw dappere retoriek, wanneer Je wordt gepre-

zen door Jouw overgelukkige *sakhīs*. Wanneer aanschouw ik
Jou in een dergelijke staat?

*yaḥ ko 'pi suṣṭhu vṛṣabhānu-kumārikāyāḥ
samprārthanāṣṭakam idaṁ paṭhati prapannaḥ
sā preyasā saha sametya dhṛta-pramoda
tatra prasāda-laharīm urarī-karoti (9)*

yaḥ—wie; **api**—iemand; **suṣṭhu**—netjes; **vṛṣabhānu-kumārikāyāḥ**—over de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja; **samprārthana**—smeebede; **aṣṭakam**—bestaand uit acht verzen; **idaṁ**—dit; **paṭhati**—leest, reciteert; **prapannaḥ**—overgegeven; **sā**—Zij; **preyasā**—Haar geliefde; **saha**—met; **sametya**—zijn samengekomen; **dhṛta**—onderhouden; **pramodā**—zeer ingenomen; **tatra**—daarna; **prasāda**—genade; **laharīm**—golven; **urarī-karoti**—aanvaardt als Haar eigen.

Een ieder, die zijn toevlucht neemt tot Śrī Vṛṣabhānu-nandīnī, Śrī Rādhikā door deze verhandeling regelmatig met groot vertrouwen te reciteren, zal Haar zeker een plezier doen samen met Haar geliefde Śrī Kṛṣṇa en zal daarmee de ontvanger worden van golven van Hun overvloedige genade.

Over de auteur

UIT ZIJN GROTE MEDEDOGEN IS ŚRĪMAD BHAK-tivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja in 1921 in deze wereld verschenen in Bihar, India, vlakbij de heilige Ganges Rivier. Śrīla Mahārāja is een zelfgerealiseerd geestelijk leermeester in de Brahmā-Mādhva opvolging afkomstig van Śrī Kṛṣṇa Zelf en is een eerbiedigde Vaiṣṇava autoriteit en geleerde van vedische literatuur. Hij is de meest vooraanstaande discipel van zijn initiërende *guru*, de vermaarde *rūpānuga* Vaiṣṇava, Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, en van zijn instructiegevende *guru*, Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Svāmī Prabhupāda, die als eerste de missie van Śrī Caitanya Mahāprabhu in de wereld heeft gepropageerd.

Meer dan veertig jaar heeft Śrīla Mahārāja in heel India de filosofie onderwezen, die werd uiteengezet door Śrīla Rūpa Gosvāmī. In 1996 is hij naar het Westen gegaan en heeft sindsdien in dertien jaar tijd de wereld meer dan dertig keer rondgereisd, waarmee hij duizenden toehoorders met zijn lezingen heeft geïnspireerd.

Hij heeft meer dan vijftig klassieke teksten van het Sanskriet en Bengaals in het Hindi vertaald. Deze werken zijn in talloze talen overgezet. Zijn vertalingen, die werden gepubliceerd met zijn commentaar en de exegese van voorgaande geleerden, en zijn gepubliceerde lezingen over deze onderwerpen hebben een standaard van excellentie in de publicatie van Vaiṣṇava literatuur tot stand gebracht. Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja heeft deze wereld in 2010 in Jagannātha Purī, India, verlaten.

Centra & Contacten in India

www.purebhakti.com/contact-us/centers-mainmenu-60.html

Mathura: *Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Jawahar Hata, U.P. 281001 (Opp. Dist. Hospital), Email: mathuramath@gmail.com

New Delhi: *Shri Raman-vihari Gaudiya Math* – Block B-3, Janakpuri, New Delhi 110058 (Near musical fountain park), Tel: 9810192540; *Karol Bagh Centre:* Rohini-nandana dasa, 9A/39 Channa Market, WEA, Karol Bagh, Tel: 9810398406, 9810636370, Email: purebhakti.kb@gmail.com

Vrindavan: *Shri Rupa-Sanatana Gaudiya Math* – Dan Gali, U.P. Tel: 09760952435; *Gopinath Bhavan* – Parikrama Marga (next to Imli-tala), Seva Kunja, Vrindavan 281121, U.P., Email: vasantidasi@gmail.com

Puri: *Jay Shri Damodar Gaudiya Math* – *Sea Palace*, Chakratirtha Road, Tel: 06752-223375

Bangalore: *Shri Madan Mohan Gaudiya Math* – 245/1 29th Cross, Kaggadasa pura Balaji layout, Bangalore-93, Tel: 089044277754, Email: bvvaikhana@gmail.com; *Shri Ranganath Gaudiya Math* – Hesaraghatta, Bangalore, Tel: 09379447895, 07829378386

Faridabad: *Shri Radha Madhav Gaudiya Math* – 293, Sector-14, Hariyana, Tel: 09911283869

Navadvipa: *Shri Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Kolerdanga Lane, Nadiya, Bengal, Tel: 09153125442

Websites

Gauḍīya Vedānta Publications (GVP)

De GVP publiceert, conserveert en distribueert de boeken van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvami Mahārāja. Voor meer informatie over de inhoud van deze boeken kunt u de volgende websites bezoeken:

www.purebhakti.com – voor nieuws, updates en gratis downloaden van boeken, lezingen en *bhajans*.

www.purebhakti.tv – voor het kijken en luisteren naar lezingen online en voor links naar updates van live web-casts.

www.harikatha.com – voor het per email ontvangen van de lezingen en video's van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja op zijn wereldreis.

Indien u meer wilt weten over boeken, lezingen, audio-opnamen, video's, lessen en de International Pure Bhakti Yoga Society (IPBYS) van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja kunt u contact opnemen met **connectwithussoon@gmail.com**

Voor het vinden van een centrum in uw buurt:

www.purebhakti.com/contact-us

Engelse publicaties van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Arcana-dīpikā
Śrī Bhajana-rahasya
Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu
Bhakti-rasāyana
Bhakti-tattva-viveka
Śrī Brahma-saṁhītā
Essence of the Bhagavad-gītā
Five Essential Essays
Going Beyond Vaiḥaṅṭha
Harmony
Jaiva-dharma
Letters From America
Śrī Manaḥ-sikṣā
My Śikṣā-guru and Priya-bandhu
Pinnacle of Devotion
Śrī Prabandhāvalī
Secret Truths of the Bhāgavatam
Secrets of the Undiscovered Self
Śiva-tattva
Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta
Śrī Dāmodarāṣṭakam
Śrī Gauḍīya Gīti-guccha
Śrī Gīta-govinda
Śrī Gopī-gīta
Śrī Harināma Mahā-mantra

Śrīmad Bhagavad-gītā
Śrī Navadvīpa-dhāma-māhātmya
Śrī Navadvīpa-dhāma Parikramā
Śrī Prema-sampuṭa
Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā
Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ
Śrī Sikṣāṣṭaka
Śrī Upadeśāmṛta
Śrī Vraja-maṅḍala Parikramā
Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda
Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī – His Life and Teachings
The Distinctive Contribution of Śrīla Rūpa Gosvāmī
The Essence of All Advice
The Gift of Śrī Caitanya Māprabhu
The Journey of the Soul
The Nectar of Govinda-līlā
The Origin of Ratha-yātrā
The Way of Love
Utkalīkā-vallarī
Vaiṣṇava-siddhānta-mālā
Veṅṇu-gīta
Walking with a Saint
Rays of the Harmonist (periodical)

Nederlandse publicaties

van **Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja**
vertaald en uitgegeven door Pro Deo Uitgever Jaya Radhe

<https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

<i>Bhagavad-gītā</i>	<i>Prabandha Pañcakam</i>
<i>Bhāgavata-rahāsya</i>	<i>Prabandhavalī</i>
<i>Bhajana-rahasya</i>	<i>Prema-pradīpa</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Prema-samputa</i>
<i>Boterdief</i>	<i>Reis van de ziel</i>
<i>Camatkāra-candrikā</i>	<i>Rāga-varṭma-candrikā</i>
<i>Essentie van Bhagavad-gītā</i>	<i>Rāmānanda Rāya Saṁvāda</i>
<i>Geheimen van Bhajana</i>	<i>Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Geheimen van het onontdekte Zelf</i>	<i>Śiva-tattva</i>
<i>Geluk in het paradijs der dwazen</i>	<i>Śrī Rādhā</i>
<i>Gift van Śrī Caitanya Mahāprabhu</i>	<i>Śrī Rūpa Gosvāmī's bijdrage</i>
<i>Gīta-govinda</i>	<i>Summum van toewijding</i>
<i>Gopi-gīta</i>	<i>Ujjvala-nilāmaṇi-kiraṇa</i>
<i>Hari-kathāṁṛta</i>	<i>Upadeśamṛta</i>
<i>Jagannātha Ratha-yātrā</i>	<i>Utkalikā-vallārī</i>
<i>Jaīva-dharma</i>	<i>Veṇu Gīta</i>
<i>Mādhurya-kādambinī</i>	<i>Verborgen pad van devotie</i>
<i>Maharṣi Durvāsā</i>	<i>Voorbij Nirvāṇa</i>
<i>Maṇḍ-śikṣā</i>	<i>Ware sentimenten van de ziel</i>
<i>Nitya-dharma</i>	<i>Wijze van Liefhebben</i>

